

**'Royal Society of Literature' (RSL)
(Wannakadee samosorn) as knowledge of
Thai literature: Critics in context of political
social of modernizations**

Artit Srijan

M.A. (Thai Literature), Lecturer

147

ปีที่ 22
ฉบับที่ 1
ม.ค.
-
พ.ย.
2559

Abstract

This article studies an original of Royal Society of Literature (RSL) (wannakadee samosorn) among changes in Thai society in 2 points. Firstly, the birth of new public sphere and growing of printing were indicated Thai society have gone to modernity. Its affected to Thai literature both writhing and reading. Poem have favoured before printing was separated, then, it takes a place of a poem. Political criticise was bring forward in many contents of literature which have concerned to an aristocracy, so, RSL emerged to solving that and still seized an area in social and cultural. Lastly, the birth of RSL showed a taste of aristocracy as criteria of ethic, moral and aesthetics, thus, RSL has effected aesthetics of Thai aristocracy rather than Thai aesthetic. Definition of literature was

produced “otherness” to another literary which were appeared in Thai society.

Keyword: Royal Society of Literature (RSL)
(wannakadee samosornถิ), New public
sphere, Printing, Aristocracy, Seized of
area in social and cultural

วรรณคดีสโมสรกับองค์ความรู้ เรื่องวรรณกรรมในสังคมไทย: ข้อวิพากษ์ในบริบทของสังคมการเมืองของ การทำให้เป็นสมัยใหม่ (Modernization)

อาทิตย์ ศรีจันทร์

ศศ.ม.(วรรณคดีไทย), อาจารย์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

E-mail: draf67@hotmail.com

149

ปีที่ 22

ฉบับที่ 1

ม.ค.

-

เม.ย.

2559

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้เป็นการศึกษากำเนิดของ
วรรณคดีสโมสรท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่
สำคัญในสังคม 2 ประการ คือ การเกิดขึ้นของพื้นที่
สาธารณะแบบใหม่และการเจริญเติบโตของธุรกิจ
การพิมพ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งชี้ให้เห็นถึงการเข้าไปสู่
ความเป็นสมัยใหม่ในสังคมไทย การเกิดขึ้นของทั้ง
2 ปัจจัยนั้น ส่งผลสะท้อนต่อการวรรณกรรม
ไทยทั้งในด้านของการสร้างสรรค์และการเสพ
วรรณกรรม จากเดิมที่นิยมงานประเภทร้อยกรอง
เมื่อธุรกิจการพิมพ์เกิดขึ้นร้อยแก้วก็กลายเป็น
รูปแบบวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมแทนทางด้าน

เนื้อหาเริ่มมีการวิพากษ์วิจารณ์สังคมการเมืองมากขึ้น สิ่งเหล่านี้สร้างปัญหาและความกังวลใจให้แก่ชนชั้นนำ ดังนั้น "วรรณคดีสโมสร" จึงเกิดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวและยังเป็นการช่วงชิงพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย นอกจากนี้ "วรรณคดีสโมสร" ยังแสดงให้เห็นวาระนิยมของชนชั้นนำนั้นคือสิ่งที่เป็นมาตรฐานทั้งในด้านจริยธรรม คุณธรรม รวมไปถึงคุณค่าในเชิงสุนทรียะที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ "วรรณคดีสโมสร" จึงสะท้อนรสนิยมของชนชั้นสูงมากกว่าจะเป็นคุณค่าในทางสังคมไทยทั้งหมด การนิยาม "วรรณคดี" ยังเป็นการสร้างความเป็นอื่นให้แก่วรรณกรรมและงานเขียนประเภทอื่นที่ปรากฏในสังคมไทยขณะนั้นอีกด้วย

คำสำคัญ: การช่วงชิงพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม, ชนชั้นนำ, ฐาภิการพิมพ์, พื้นที่สาธารณะแบบใหม่, วรรณคดีสโมสร

บทนำ

ในสังคมไทยองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องวรรณกรรมนั้นเป็นสิ่งที่เพิ่งจะถูกสถาปนาหรือให้ความหมายขึ้นมาไม่นานนัก อย่างน้อยที่สุดก็คือประมาณ 100 ปี กล่าวคือหลังจากการตั้ง “วรรณคดีสโมสร” ในปี พ.ศ. 2457 นั้นเอง ก่อนหน้านี้ “วรรณกรรม” ในสังคมไทยแม้จะมีหลักฐานปรากฏเป็นผลงานมายาวนานมากมาย แต่ก็ยังไม่มีการศึกษาวรรณกรรมในฐานะ “ศาสตร์” หรือเป็นองค์ความรู้อย่างเป็นเรื่องเป็นราว

แม้จะมีหลักฐานว่าในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นเป็นยุคสมัยที่มีการวิจารณ์วรรณกรรมในลักษณะเป็น “ลายลักษณ์อักษร” คือมีการวิจารณ์วรรณกรรมเรื่อง “พระอภัยมณี” ของสุนทรภู่ โดยเทียนวรรณ ปัญญาชนและนักเขียนในสมัยนั้นได้แสดงความคิดเห็นต่อ “พระอภัยมณี” ในรูปแบบทั้งร้อยกรองและร้อยแก้ว กล่าวได้ว่างานวิจารณ์ของเทียนวรรณชิ้นนี้เป็นงานวิจารณ์ที่เป็นทางการและเป็นกิจจะลักษณะมากกว่าการวิจารณ์แบบอื่นๆ ที่เคยเกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้ (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2529) แต่การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณกรรมก็กระจุกตัวอยู่ในคนกลุ่มส่วนน้อยในสังคม หรือยังจำกัดอยู่ในแวดวงผู้รู้เท่านั้น (พิชยากรณ์ พูลเกตุ, 2556, 3)

อย่างไรก็ตาม ความรู้เรื่องวรรณกรรมที่เป็นเรื่องเป็นราวก็คงยังไม่เกิดขึ้น การจำแนกแยกแยะว่าอะไรคือวรรณกรรมและอะไรไม่ใช่ รวมถึงการกำหนดคุณค่าของงานประพันธ์ให้ชัดเจนแม้ในหมู่ชนชั้นนำเองก็ไม่ปรากฏว่ามีเอกสารชิ้นใดเคยให้ความหมายดังกล่าวไว้อย่างแน่ชัด ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมหรืองานประพันธ์ในสังคมไทยในยุคนี้จึงเป็นความรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติมากกว่าจะเป็นความรู้ในเชิงทฤษฎีนั่นเอง

หลังจากการก่อตั้ง “วรรณคดีสโมสร” ดูเหมือนว่า “วรรณกรรม” กลายเป็นสิ่งที่ชนชั้นนำให้ความสนใจมาก เพราะ “วรรณคดีสโมสร” นั้นเกิดขึ้นมาเพื่อสนับสนุนการแต่งหนังสือในสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น อีกทั้งยังมีข้อกำหนดที่ชัดเจนในการนิยามงานประพันธ์ว่าอะไรที่เข้าข่ายเป็น

"วรรณคดี" ดังนั้นในการนิยามว่าอะไรเข้าข่ายเป็น "วรรณคดี" สิ่งที่ไม่ได้พูดถึงแต่ก็เป็นความหมายที่ปรากฏอย่างชัดเจนก็คือ "อะไรไม่เข้าข่ายเป็นวรรณคดี" นั่นเอง

หากพิจารณาบริบททางสังคมการเมืองในยุคสมัยที่ "วรรณคดีสโมสร" เกิดขึ้นมานั้นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของสังคมไทย เพราะเป็นช่วงที่สภาวะความเป็นสมัยใหม่ (Modernity) ได้สถาปนาตัวเองในสังคมไทยอย่างมั่นคง และควรเข้าใจด้วยว่าสภาวะของสังคมดังกล่าวนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยชนชั้นสูง

กระบวนการทำให้เป็นสมัยใหม่ (Modernization) ในสังคมไทยนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่ก่อร่างสร้างตัวมาตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และมาสถาปนาเป็นหลักฐานมั่นคงในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยได้พยายามจะก้าวเข้าสู่สภาวะความเป็นสมัยใหม่ (Modernity) ก็คือการปฏิรูปการจัดการบริหารของรัฐในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทำให้เกิดหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ขึ้นมากมายเพื่อรองรับรัฐสมัยใหม่ ซึ่งมีทั้งหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ, วัฒนธรรม เช่น หอพระสมุดวชิรญาณ โบราณคดีสโมสร เป็นต้น

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้ดำเนินรอยตามพระบิดาของพระองค์ แต่พระราชนิยมของพระองค์เองนั้นมุ่งเน้นไปที่การประพันธ์และศิลปวัฒนธรรมประเภทอื่นๆ เช่น การละคร ดังนั้นองค์กร เช่น "วรรณคดีสโมสร" จึงได้กำเนิดขึ้นมานั่นเอง

นอกจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอันเกิดจากการปรับตัวทัศนคติของชนชั้นนำขณะนั้นแล้ว ความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองของชนชั้นนำก็เป็นสิ่งที่อธิบายอย่างกว้างขวางในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในยุคนี้ แม้โลกตะวันตกจะเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับปัจจัยดังกล่าว แต่ปัจจัยภายในของสังคมไทยเองก็ส่งผลไม่น้อยที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเปลี่ยนแปลงในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรม

การเกิดขึ้นและเจริญเติบโตของสื่อสิ่งพิมพ์อย่างก้าวกระโดดนั้นก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยอย่างมหันต์ เพราะสื่อสิ่งพิมพ์ได้สร้างความรู้และพื้นที่ชนิดใหม่ขึ้นมาซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างความกังวลใจให้แก่ชนชั้นนำไทยมาก เพราะความรู้และพื้นที่ชนิดใหม่ที่เกิดขึ้นมานี้ไม่เพียงแต่เป็นอะไรก็ตามที่ชนชั้นนำไม่สามารถควบคุมได้แล้ว ยังเป็นสิ่งที่บ่อนเซาะอำนาจอันเบ็ดเสร็จที่ชนชั้นนำได้ครอบงำสังคมไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน

ด้วยความกังวลใจนี้เอง การช่วงชิงการนำในเชิงความรู้และพื้นที่ระหว่างชนชั้นนำและชนชั้นต่าง ๆ ที่ทั้งเกิดขึ้นใหม่และเป็นชนชั้นที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยมาช้านานแล้วจึงเกิดขึ้น การต่อสู้แย่งชิงการนำดังกล่าวสะท้อนผ่านเครื่องมือและองค์ความรู้สมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยขณะนั้น ฝ่ายหนึ่งต้องการรักษาคุณค่าและความดีงามที่จะทำให้พวกเขาสามารถควบคุมอำนาจได้เหมือนเดิม อีกฝ่ายหนึ่งต้องการเปิดพื้นที่ใหม่ให้กับสังคมไทยหลังจากได้เรียนรู้เครื่องมือและองค์ความรู้ของโลกสมัยใหม่

"วรรณคดีสโมสร" เป็นองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นท่ามกลางบริบททางสังคมดังกล่าวไว้ข้างต้น บทความชิ้นนั้นนอกจากจะเป็นการแสดงให้เห็นว่า "วรรณคดีสโมสร" เกิดขึ้นมาได้อย่างไรแล้วยังเป็นการวิพากษ์ "วรรณคดีสโมสร" ในฐานะที่เป็นองค์กรซึ่งครอบงำองค์ความรู้ในการศึกษาวรรณกรรมในสังคมไทยมายาวนานตราบจนปัจจุบัน ผู้เขียนพยายามจะแสดงให้เห็นว่าการครอบงำดังกล่าวส่งผลอย่างไรต่อการศึกษาวรรณกรรมอีกด้วย

วรรณคดีสโมสรในฐานะ "สโมสร"

หากพิจารณา "วรรณคดีสโมสร" ในฐานะ "องค์กร" ที่เกิดขึ้นในสภาวะความเป็นสมัยใหม่ (Modernity) สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจคือกำเนิดขององค์กรในลักษณะนี้ไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้นมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่องค์กรเหล่านี้เป็นผลผลิตของประวัติศาสตร์ที่มีความต่อเนื่องมาตั้งแต่ก่อนหน้านี้อยู่แล้ว การเปิดรับเอาอิทธิพลตะวันตกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการ

พัฒนาให้เป็นสมัยใหม่ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดในสังคมไทย

สิ่งที่น่าสนใจในการพิจารณาก็คือการกำเนิดขององค์กรหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเป็นประติฐักรรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นใหม่หลังจากสังคมไทยเปิดรับเอาความเป็นตะวันตกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในสังคมไทย องค์กรหรือหน่วยงานเหล่านี้เกิดขึ้นมาด้วยความจำเป็นทางประวัติศาสตร์เนื่องจากการปฏิรูประบบราชการในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทำให้มีการแบ่งองค์กรหรือหน่วยงานที่ดูแลการบริหารรัฐที่มีลักษณะเฉพาะทางมากขึ้น เช่นการตั้งกระทรวงในการดูแลกิจการต่างๆ ของรัฐ อย่างไรก็ตาม การบริหารรัฐสมัยใหม่ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ขึ้นตรงอยู่กับส่วนกลาง หรือรัฐบาลในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั่นเอง

การปฏิรูประบบราชการดังกล่าวมิได้หมายถึงความต้องการที่จะรับมือกับภัยจากภายนอกซึ่งก็คือตะวันตกเพียงอย่างเดียวอย่างที่เคยอธิบายกันมาในประวัติศาสตร์นิพนธ์ของไทย หากแต่เป็นความปรารถนาของชนชั้นนำที่จะ "เป็น" อย่างตะวันตก หรือพูดให้ถึงที่สุด ชนชั้นนำไทยขณะนั้นเห็นว่าตะวันตกมีอารยธรรมที่สูงกว่ามีความ "ศิวิไลซ์" มากกว่า ดังนั้นตะวันตกจึงเป็นเหมือนแบบอย่างในด้านต่างๆ ของรัฐ

เหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งของชนชั้นนำไทยขณะนั้นที่ปรารถนา "ความศิวิไลซ์" แบบตะวันตกก็คือการได้ไปรับรู้และเห็นสภาพบ้านเมือง การปกครอง ของต่างประเทศทั้งประเทศที่เป็นอาณานิคมและยุโรป การเสด็จประพาสต่างประเทศของรัชกาลที่ 5 นอกจากเป็นเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศแล้ว ยังเป็นการแสวงหา "ความศิวิไลซ์" ที่เป็นมาตรฐานศูนย์กลางของโลกในยุคอาณานิคมอีกด้วย อีกทั้งยังปรารถนาที่จะสร้างภาพลักษณ์ของตนเองให้เหมือนหรือเทียบเท่ากับมาตรฐานของวัฒนธรรมตะวันตก เช่น การบริโภคสินค้าในระหว่างการเดินทางยุโรป การฉลองพระองค์ในชุดตะวันตก การออกแบบพระราชวังด้วยสถาปัตยกรรมตะวันตก (ชนพงศ์ จิตต์สง่า, 2552, 89)

องค์กรหรือหน่วยงานที่เกิดขึ้นในช่วงนี้และมีความน่าสนใจคือองค์กรที่เกิดขึ้นในลักษณะของการเป็น "สโมสร" หรือ "Club" อย่างตะวันตก ธนพงศ์ จิตต์สง่า (2552, 33) ได้อภิปรายความเป็นมาของหอพระสมุดพระวชิรญาณในฐานะที่เป็นสโมสรของชนชั้นนำโดยกล่าวถึงการรวมตัวของกลุ่มคนที่รวมตัวกันในสังคมตะวันตกซึ่งปรากฏมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 22 ในรูปแบบของร้านกาแฟ ร้านเหล้า ร้านหนังสือ ชมรมนักอ่าน การรวมตัวกันในลักษณะดังกล่าวในตะวันตกนั้นก่อนหน้านี้ก็เคยมีอยู่ในสมัยยุคกลาง ในยุโรปภาคพื้นทวีปมีการรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อประกอบกิจกรรมบางประการแก่สมาชิก ได้แก่ สมาคมศาสนา (Religious Confraternity) สมาคมพ่อค้า (Trade Guilds) ต่อมาในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ เกิดการรวมตัวของปัญญาชนในรูปแบบ อคาเดมี่ (Academies) อันเป็นผลมาจากการฟื้นฟูความรู้ต่างๆ ในยุคกรีก ในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 22 ถึง กลางพุทธศตวรรษที่ 24 อคาเดมี่ สมาคมและสโมสร ก็เป็นสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไปในยุโรป และมีลักษณะที่เฉพาะทางมากขึ้น เช่น สโมสรดนตรี ศิลปะ วิทยาศาสตร์ การเมือง สมาคมวิชาชีพลับ (Freemason)

การรวมกลุ่มในสังคมตะวันตกในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 นั้นแตกต่างไปจากในยุคกลาง เพราะเป็นการรวมกลุ่มของพวกผู้ดี ขุนนาง ปัญญาชนชนชั้นกลาง แนวคิดดังกล่าวได้แพร่ขยายสู่สังคมตะวันออก พร้อมๆ กับการขยายตัวของอาณานิคม ทั้งการอพยพของคนผิวขาวที่มาทำงานในอาณานิคม และจากหนังสือพิมพ์ที่จัดพิมพ์อยู่ในอาณานิคม ช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 24 สโมสรหรือสมาคมต่างๆ ที่ลอกเลียนแบบจากสโมสรของชนชั้นนำในตะวันตกโดยเฉพาะในอังกฤษนั้น พบอยู่ตามเมืองท่าต่างๆ ทั้งในแถบทะเลแคริบเบียน แคนาดา แอฟริกาใต้และอินเดีย สมาชิกของสโมสรส่วนมากเป็นชนชั้นนำผิวขาว สโมสรในเมืองอาณานิคมนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดของการมองยุโรปเป็นศูนย์กลาง (Eurocentric) (ธนพงศ์ จิตต์สง่า, 2552, 34)

ชนชั้นนำของไทยมีโอกาสได้เห็นกิจกรรมของ "สโมสร" เมื่อครั้งที่

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสสิงคโปร์เมื่อ พ.ศ. 2413 เป็นเวลา 7 วัน ซึ่งเป็นกิจกรรมสโมสรของ "อังกฤษ" เนื่องจากในขณะนั้น สิงคโปร์ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ รัฐบาลอังกฤษและพ่อค้าคนสำคัญของสิงคโปร์ต้อนรับการเสด็จของพระองค์อย่างเป็นทางการในฐานะแขกของรัฐบาล เพราะเห็นว่ารัฐบาลไทยขณะนั้นเปิดการค้าเสรีรวมถึงยอมรับการพัฒนาแบบตะวันตก ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความ "ศิวิไลซ์" นั้นเอง (ธนพงศ์ จิตต์สง่า, 2552, 36)

แนวคิดเรื่อง "สโมสร" เป็นที่รับรู้และเข้าใจของชุมชนชั้นนำอีกด้วย ในบทความเรื่อง "คลับ" แต่งโดยพระยาราชประสิทธิ์ในหนังสือ "วชิรญาณวิเศษ" ฉบับแรก ได้ให้ความหมายของคำว่าคลับว่า

คำว่าคลับเป็นนามศัพท์...ในภาษาอังกฤษ แต่คำนี้ดูเหมือนว่าจะมาจากภาษาเยอรมันที่เรียกว่า เกลเบน แปลตามธาตุว่าเกาะติด เหมือนหนึ่งว่าของมากมายหลายสิ่งกลายอันเกาะติดกันเป็นก้อนเดียวกัน แต่ความหมายที่ใช้คำนั้น เข้าใจว่าเป็นที่ประชุมคนมากมาย ที่นับว่าเป็นพวกกันเพื่อประสงค์ความคึกครื้น หรือประสงค์ประโยชน์ ค้นหาวิชาหนังสือ หนังสืออันใดก็ดี หรือประสงค์จะอุดหนุนข้าราชการอย่างใดๆ ที่แสดงความเห็นออกปรากฏอย่างชัด หรือประสงค์เพื่อจะรวมกันกินอยู่อย่างเดียว ที่จะไม่เปลืองค่าใช้จ่ายมาก...ตามความที่เข้าใจในภาษาอังกฤษนั้น ก็เป็นที่ชุมนุมคนพวกหนึ่ง ซึ่งมักจะเป็นคนชั้นเดียวกันเป็นอันมาก...โซโซอิตี อีกคำหนึ่งซึ่งเป็นนามศัพท์เหมือนกันแปลตามศัพท์ว่าหมุ่นนั้นบางทีก็ใช้เหมือนกับคำว่าคลับ และชุมนุมคล้ายๆ กัน แต่โซโซอิตินั้นเป็นที่ชุมนุมใหญ่กว่าคลับ (พระยาราชประสิทธิ์, "คลับ" วชิรญาณวิเศษ 1 (วันอังคาร เดือน 2 จ.ศ. 1248) อ้างถึงใน ธนพงศ์, 2552, 37)

การเกิดขึ้นของสโมสรในสังคมไทยขณะนั้นก็เป็นที่น่าสังเกตว่าได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมตะวันตก อันเนื่องมาจากความปรารถนาอยากจะเป็นอย่างตะวันตกของชนชั้นนำไทย "สโมสร" ต่างๆ จึงเกิดขึ้นมาอย่างชัดเจนมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว ด้วยเหตุ

นี้ “วรรณคดีสโมสร” จึงเป็นพื้นที่แบบใหม่ที่เกิดขึ้นของชนชั้นสูงซึ่งอ้างอิงมาจากวัฒนธรรมตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากวัฒนธรรมของอังกฤษ

ภาษาและงานเขียนอันไม่พึงประสงค์ในยุคสมัยใหม่

เป็นที่รับรู้กันทั่วไปว่า “วรรณคดีสโมสร” นั้นเกิดขึ้นเพื่อช่วยส่งเสริมการประพันธ์หนังสือซึ่งเป็นที่แพร่หลายมากในสมัยนั้นเนื่องจากการขยายตัวของผู้รู้หนังสือและมีช่องทางในการแสดงฝีมือมากขึ้น นั่นคือ หนังสือพิมพ์ นิตยสารและวารสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นมากมาย เมื่อมีการประพันธ์หนังสือมากขึ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นมากก็คือเรื่องของการใช้ “ภาษา” นั่นเอง ดังนั้น ประเด็นที่สำคัญของ “วรรณคดีสโมสร” อีกอย่างหนึ่งนอกจากส่งเสริมการประพันธ์หนังสือแล้วก็คือการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง

ข้อความในพระราชกฤษฎีกาตั้งวรรณคดีสโมสรในส่วนแรกนั้นได้กล่าวถึงมูลเหตุและความจำเป็นที่จะต้องมี “วรรณคดีสโมสร” เกิดขึ้น ทั้งนี้มีการอ้างไปถึงองค์กรที่เคยเกิดขึ้นก่อนหน้านี้และทำหน้าที่คล้ายกันคือ “โบราณคดีสโมสร” ดังที่กล่าวว่า “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์อยู่อย่าง 1 คือ ที่จะอุดหนุนทำนุบำรุงการแต่งกายพยางค์กลอนและเรื่องความเรียงร้อยแก้วในภาษาไทยให้ดีขึ้น แต่ยังหาท่านได้ทรงจัดการอย่างใดไม่ พระองค์เสด็จสู่สวรรคาลัยเสีย” (ราชกิจจานุเบกษา, 2457, 310) ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า “วรรณคดีสโมสร” มีวัตถุประสงค์ที่จะสืบต่ออุดมคติในเรื่องการแต่งคำประพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั่นเอง

ในสมัยของพระบิดาของพระองค์นั้น ความสนใจเรื่องวรรณกรรมเป็นไปอย่างกว้างขวางและคึกคักอันเนื่องมาจากมีผู้รู้หนังสือมากขึ้นและที่สำคัญคือการขยายตัวของสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ในขณะนั้นเป็นเหมือนสนามให้แก่ผู้รู้หนังสือ อ่านออกเขียนได้และมีความสามารถทางวรรณกรรมได้สำแดงฝีมือของตนในพื้นสาธารณะ รวมไปถึงการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคม การเมือง และวรรณกรรมอีกด้วย

สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสารนั้นถือได้เป็นนวัตกรรมที่ทำให้วรรณกรรมมีความแพร่หลายมากกว่าเดิม นิตยสาร "ดุริยสภา" ซึ่งดำเนินการโดยกลุ่ม "สยามหนุ่ม" ได้ออกฉบับปฐมฤกษ์ในวันที่ 7 กรกฎาคม 2417 ซึ่งมีปณิธานแรกตั้งเพื่อชดเชยช่องว่างของราชกิจจานุเบกษาที่ไม่สามารถลงเรื่องอื่นได้นิตยสาร "ดุริยสภา" ได้ส่งผลกระทบต่อการวรรณกรรมไทยขณะนั้นมาก เพราะนอกจากจะมีเรื่องเกี่ยวกับราชการแล้ว "ดุริยสภา" ยังมีการตีพิมพ์ "เรื่องอ่านเล่น" หรือ "นิทาน" แบบไทยๆ อีกด้วย นอกจาก "ดุริยสภา" แล้ว "วชิรญาณ" และ "วชิรญาณวิเศษ" ก็เป็นนิตยสารในช่วงเวลานั้นที่ลงตีพิมพ์นิทานและ/หรือเรื่องสั้นไทยๆ ด้วยเหตุดังกล่าวในวงการวรรณกรรมในระยะนี้จึงถือเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของการเสพวรรณกรรมจากร้อยกรองไปสู่ร้อยแก้วในสังคมไทย (คณะทำงานประวัติการพิมพ์ในประเทศไทย, 2549, 207)

นิตยสารที่ส่งผลกระทบต่อการวรรณกรรมของไทยอีกฉบับก็คือ "ลักขวิทยา" เนื่องจากเป็นนิตยสารในลักษณะที่เป็นบันเทิงคดีล้วนๆ ฉบับแรกของไทยมีเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) เป็นเจ้าของ ฉบับปฐมฤกษ์ออกเมื่อเดือนกรกฎาคม 2443 และยุติลงในเดือนมิถุนายน 2445 "ลักขวิทยา" เป็นสนามของการแต่งและแปลวรรณกรรมอย่างจริงจัง "ความพยายาม" แปลโดย "แม่วัน" หรือพระสุรินทราชา ก็ได้ตีพิมพ์ใน "ลักขวิทยา" ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญของ "ลักขวิทยา" และวงการวรรณกรรมไทย เพราะเป็นการปฏิวัติภาษาด้านร้อยแก้ว ที่เปลี่ยนจากนิทานจกๆ วงศ์ๆ และเกร็ดพงศาวดารจีนมาเป็นสำนวนภาษาแบบอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีเรื่องสั้นตามแบบตะวันตก เช่น "คุณย่าเฟิง" โดยเขี้ยวหวาน เป็นต้น (คณะทำงานประวัติการพิมพ์ในประเทศไทย, 2549, 212)

คุณูปการของ "ลักขวิทยา" ต่อวงการวรรณกรรมไทยก็คือการทำให้วรรณกรรมแพร่หลายไปได้มากกว่านิตยสารอื่นๆ หรือสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เคยมีมาก่อนหน้า เพราะกลุ่มเป้าหมายมีเพียงแต่เป็นข้าราชการเท่านั้น แต่ยังขยายตัวไปพร้อมๆ กับจำนวนผู้หนังสือที่เพิ่มมากขึ้นจากระบบการศึกษาสมัยใหม่ กลุ่มชนชั้นใหม่ที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นก็เริ่มปรับตัวให้เข้ากับชนบ

ของวรรณกรรมแบบใหม่ได้ (คณะทำงานประวัติการพิมพ์ในประเทศไทย, 2549, 212)

นอกจากนิยายสารที่กล่าวมาแล้วนั้น ก็ยังมีนิยายสารและสื่อสิ่งพิมพ์อีกหลากหลายที่ทำให้วรรณกรรมขยายตัวอย่างก้าวกระโดด ทำให้เราเห็นบรรยากาศของการสร้างและเสพวรรณกรรมอย่างคึกคัก สิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับความคึกคักดังกล่าวและดูเหมือนเหมือนๆ จะเป็นปัญหาของชนชั้นนำไทยก็คือ การเจริญเติบโตของสื่อสิ่งพิมพ์ทำให้เกิดงานเขียนหรืองานประพันธ์ที่ "ไม่พึงประสงค์" เกิดขึ้นนั่นเอง

งานประพันธ์และภาษาใดแบบใดที่ชนชั้นนำไทย "ไม่พึงประสงค์?" ในประเด็นนี้ก่อนที่ "วรรณคดีสโมสร" จะถือกำเนิดขึ้นก็ได้มีการถกเถียงและวิวาทะกันในหมู่นักเขียนชั้นนำอย่างรุนแรง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจนที่สุดคือในหนังสือ "แสดงกิจจานุกิจ" โดยเจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค) "แสดงกิจจานุกิจ" เป็นหนังสือที่ต้องการ "ตอบโต้" กับองค์ความรู้ของตะวันตก โดยเฉพาะเรื่องคริสต์ศาสนาและวิทยาศาสตร์ เนื่องจากในขณะนั้นบนสื่อสิ่งพิมพ์ "ฝรั่ง" ได้โจมตีพุทธศาสนาว่าเป็นศาสนาที่ "ล้าหลัง" เหมาะกับประเทศด้อยพัฒนา เจ้าพระยาทิพากรวงศ์จึงโต้แย้งด้วยหลักการของพุทธศาสนาที่พยายามจะปรับให้เข้ากับความเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสมัยใหม่อีกด้วย สุกิจ นิมานเหมินท์ (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี, 2545, ง) ได้ให้รายละเอียดไว้ว่าหลังจากเขียนเรื่องนี้เสร็จไม่มีโรงพิมพ์ของมิชชันนารีคนใดยอมให้พิมพ์ เนื่องจากเห็นว่า "หนังสือของท่านนั้นจะขัดขวางต่อวิธีการเผยแพร่ศาสนาและหาคนไทยเข้ารับของเขา จึงรวมหัวกันไม่ให้พิมพ์ โดยอ้างว่าเป็นหนังสือไม่เหมาะสมต่อหลักการและวัตถุประสงค์ของโรงพิมพ์ของเขา"

สิ่งที่น่าสนใจของ "แสดงกิจจานุกิจ" ต่อประเด็นวิวาทะเรื่องหนังสือและ/หรืองานประพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ของชนชั้นสูงในขณะนั้นก็คือ การที่เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ได้วิจารณ์หนังสือและสิ่งพิมพ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นอย่างคึกคักว่าไม่มีประโยชน์และแก่นสารใดๆ เช่น

...ข้าพเจ้าพิเคราะห์ดูหนังสือที่เด็กอ่าน ก็ไม่เป็นประโยชน์แก่เด็กเลย แต่หนังสือปถมก ก กา เป็นที่พอให้เด็กอ่านง่ายก็ได้อยู่ ถ้าเป็นหนังสือไทยๆ ที่เด็กอ่านกัน ก็มีแต่หนังสือการประเล้า ประโลมโลกโดยมากกว่า หนังสือสุภาสิต เด็กนั้นก็ไม่มีใครจะได้ปัญญาสิ่งใด ผู้ใหญ่จะสั่งสอน เด็กก็มีแต่คำที่ไม่เป็นประโยชน์ เป็นต้นว่า "จันทร์เจ้าเอ๋ย ขอเข้าขอแกง ขอแหวนทองแดง ผูกมือน้องข้า" มีแต่ถ้อยคำสั่งสอนกันดังนี้มีหลายอย่าง...ข้าพเจ้าจึงคิดเรื่องราวกล่าวเหตุผลต่างๆ แก่ในทางโลกย์บ้าง ทางศาสนาบ้าง ที่มีพยานก็ชักมากล่าวไว้ ที่ไม่พยานเป็นของที่ไม่เห็นจริงก็ คัดค้านเสียบ้างว่าไว้แต่ภอปัญญาเด็กรู้ ผู้ที่เรียนหนังสือรู้แล้ว จะได้อ่านหนังสือนี้แทนหนังสือสวดแลหนังสือเรื่องละคร เห็นจะเป็นประโยชน์รู้การเล็กๆ น้อยๆ บ้าง ถ้าเขาถามสิ่งใด เด็กทั้งหลายจะได้แก้ไขตามสำนวนนี้ว่าไว้เป็นข้อถามข้อแก้กล่าวแต่ภอจำได้ (การเน้นเป็นของผู้เขียน)

(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี, 2545, 5-6)

สิ่งที่น่าสนใจคือการวิจารณ์สภาพการเขียนการอ่านและ "ตลาด" ของการผลิตหนังสือในช่วงเวลานั้น (ในปี 2410 ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ที่เต็มไปด้วยหนังสือที่ชนชั้นชั้นนำเห็นว่า "ไม่เป็นประโยชน์...มีแต่หนังสือการประเล้าประโลมโลก" หนังสือประเภทนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและเจริญเติบโตขึ้นมาพร้อมๆ กับการขยายตัวของเทคโนโลยีการพิมพ์

ธนาพล ลิมอภิชาด และวริศา กิตติคุณเสรี (2551) อภิปรายถึงกระบวนการนำวรรณกรรมเข้าสู่กระบวนการค้าได้อย่างน่าสนใจ การขยายตัวของธุรกิจการพิมพ์นั้นส่งผลให้การตีพิมพ์ผลงานวรรณกรรมมีมากขึ้นตามลำดับ ต้นฉบับวรรณกรรมที่โรงพิมพ์ของชาวต่างประเทศนำมาพิมพ์นั้นก็มีหลักฐานว่าล้นแล้วได้มาจากกลุ่มเจ้านายโดยเฉพาะสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) (Thanapol, 2003) ผลงานวรรณกรรมที่ตีพิมพ์ในช่วงนี้แบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มแรกเป็นผลงานที่มีชื่อเสียงอยู่แล้ว เช่น พระอภัยมณี และผลงานชิ้นอื่นๆ ของสุนทรภู่

กลุ่มที่สองคือนิทานกลอนที่แต่งขึ้นมาใหม่ โดยนักกลอนร่วมสมัยที่มีชื่อเสียงขณะนั้น เช่น นายบุศย์และนายพลอย ด้วยเหตุนี้ตลาดงานวรรณกรรมจึงเต็มไปด้วยนิทานกลอนใหม่ๆ เหล่านี้ซึ่งได้รับอิทธิพลจากนิทานคำกลอนของสุนทรภู่ มีแนวเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละครเหมือนๆ กัน กล่าวคือ เป็นเรื่องผจญภัยที่มีอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ เข้ามาเกี่ยวข้อง พระเอกมักเป็นลูกกษัตริย์ที่มีเหตุให้ตกกระกำลำบาก ต้องต่อสู้กับยักษ์และ/หรือผู้ร้าย สุดท้ายประสบกับชัยชนะและได้แต่งงานกับธิดาของเจ้าเมืองใดเจ้าเมืองหนึ่ง ราชสำนักในเวลานั้นมักเรียกเรื่องพวกนี้ด้วยคำเหินบ่นว่า เรื่องวงศ์ๆ จักรๆ หรือจักรๆ วงศ์ๆ เพราะชื่อเรื่องมักขึ้นต้นและลงท้ายด้วยคำว่าจักรหรือวงศ์

พวกเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ นี้เองที่ชนชั้นนำไทยเห็นว่าเป็นปัญหา เพราะงานประพันธ์เหล่านี้เป็นงานที่ให้ข้อมูลผิดๆ เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีในราชสำนัก ดังปรากฏหลักฐานว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ "วงศ์เทวราช" ซึ่งเป็นการล้อเลียนเรื่อง "วงศ์เทวราช" ที่ขุนจบพลรักษ์ เป็นผู้แต่ง และยังทรงล้อเรื่องดอกมณฑา ที่ผู้แต่งไม่ทราบว่ ดอกมณฑานี้จะร่วงหล่นลงมายังโลกมนุษย์เฉพาะโอกาสสำคัญ 5 โอกาสเท่านั้น ได้แก่ เมื่อพระพุทธเจ้าประสูติ บรรพชา ตรัสรู้ ปฐมเทศนา และปรินิพพาน แต่ในเรื่องพระอิศวรเป็นผู้ไปรดดอกไม้ทิพย์และมีดอกมณฑาลงมาถวายเนื่องจากพระฤๅษีพรหมลิขิตมนุ้บำเพ็ญตบะครบแสนปี (ชลดา เรื่องรักษ์ลิต, 2541, 73) นอกจากนี้ยังทรงล้อสำนวนกลอนที่แต่งเป็นสำนวนตลก เมื่อทรงพระราชนิพนธ์ก็พยายามเลียนแบบสำนวนกลอนนั้น (ทวีศักดิ์, 2528, 226-228 อ้างถึงใน ชลดา เรื่องรักษ์ลิต, 2541, 73)

"เทศนาเรื่องนิทานมิกาทูระ" ก็เป็นพระราชนิพนธ์ล้อเลียนเช่นกัน แต่เป็นการล้อสำนวนแปลเรื่อง "มิกาโด" ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชทรงแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย พระยาอิศรพันธ์โสภณในฐานะพระอาจารย์ที่ถวายการสอนภาษาไทยได้ตรวจแก้ไขถ้อยคำสำนวนแปล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทอดพระเนตรสำนวนแปลที่แก้ไข ทรงมี

พระอารมณ์ขันที่แปลเรื่อง "มิกาโด" แล้วกลายเป็นเทศนาไป จึงแก่ง
พระราชนิพนธ์เรื่องใหม่ โดยตั้งพระทัยให้เป็นสำนวนเทศนาเลยทีเดียว
(ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2541, 73)

ในด้านการประพันธ์ขณะนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงเห็นการใช้ถ้อยคำและสัมผัสของกวีที่แต่งโดยมีลักษณะกลอนพาไป
พระองค์เรียกว่า "ซิมทราบ" คือแต่งโดยไม่รู้จักถ้อยคำและการสะกดคำขอ
ให้มีสัมผัสเท่านั้น ดังนั้นพระองค์จึงทรงพระราชนิพนธ์ "กลอนไดอารี
ซิมทราบ" ให้เป็นสำนวนของข้าราชการฝ่ายใน ดังตัวอย่าง

๑ ข้อคำรบหนัดอดติทาน	อึ่งพระทุดทะรัตกำจัดมาน
โปรดประทานพระสะทั้นอันอุตม์	หนึ่งคำนับในพระทัมอันล้ำเลิศ
แสนประเลดส่องทางข้างสยัม	อีกไหวอริยสังว้งบ่อรัม
ด้วยชื่นชมโสมนัสดมดศกาน	ขอบังคมพระไมตรีสีอานเจ้า
อันยังเนาในดุสิตสทิตสถาน	อีกไหวครุอุบัติชาอังกาจน
อีกกราบกรานทั้งชนกชนละนี	อีกอีนพรมยมเรตวิเสดสัก
ฝูงอารักเทวาทุกราสิ	เดชะข้าอภวันอันซุสิ
ข่อย่ามีโครไฟอันใดพาน	จะจะจำทำได้อริใหม่
แต่ล้วนใช้กาบกลอนอักษอนสาน	สำหรับฝูงนารีที่ชานาน
จะได้อ่านซิมทราบอาบอุรา	ขอเริ่มบดพจน์ตั้งกำหนด
จะจำจดเรื่องราวลายเลขา	แต่ต้นนเดือนสิบสองไปไม่เคลื่อนคลา
เริ่มทิวาทิตลิตทิไชย	อันนามปิ่นชวดสาริตทิก
ไม่ปิดปกสักกราดประกาดไซ	พันสองร้อยหสิบแสดงไว้
ได้นับไปเปนต์นยุบนกลอน	

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2470, 1)

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖
เจริญเติบโตขึ้นมาก มีหนังสือและงานแปลออกมามากมาย และในบรรดางาน

เหล่านี้ก็เป็นงานที่ไม่มี "ความประณีต" ในการใช้ภาษาและยังมีเนื้อหาที่ "ไม่มีประโยชน์" ดังที่พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ใน "บทเห่ควมญหนังสือ" ดังนี้

อ่านอ่านรำคาญฮือ	แบบหนังสือสมัยใหม่
อย่างเราไม่เข้าใจ	ภาษาไทยเขาไม่เขียน
ภาษาสมัยใหม่	ของถูกใจพวกนักเรียน
อ่านนักชกวิ่งเวียน	เขาช่างเพียรเสียจริงจัง
แบบเก๋เขวภาษา	สมมติว่าแบบฝรั่ง
อ่านเบื่อเหลือกำลัง	ฟังไม่ได้คลื่นไส้เหลือ
อ่านไปไม่ได้เรื่อง	ชักชวนเคื่องเรื่องให้เบื่อ
แต่งกันแสนฝันเพื่อ	อย่างภาษาบ้านน้ำลาย
โอ้อวดภาษาไทย	ช่างกระไรจนฉิบหาย
คนไทยไฟล็กกลับกลาย	เป็นโซ่ตบ้านำบัดสี
หนังสือฤาหวังอ่าน	แก้รำคาญได้สักที
ยิ่งอ่านดลฤดี	เลยต้องขว้างกลางสาคร
ลองหามาอ่านใหม่	พะเอินได้เป็นบทกลอน
สมมติบทละคอน	ขึ้นชื่อเสียงเนวียงไว
พุทโธโอใจหาย	เราเคราะห์ร้ายนี้กระไร
จบหมดบทกลอนไทย	ไม่เป็นสาระยามัง
ทั้งมวลล้วนเหลวแหลก	ทุกแผนกอนิจจัง
เรื่องเรื่อยเปื่อยรุงรัง	ทั้งถ้อยคำซ้ำหยาบคาย
กลับหันหาเรื่องดี	ที่เอาไวใกล้ใกล้กลาย
อ่านให้ใจสบาย	หายว่งเหงาเศร้ากรรมล

(ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2541, 111-112)

การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานเขียนในลักษณะของการวิจารณ์
โดยชนชั้นสูงเช่นนี้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาเพื่อที่จะทำลายและปฏิเสธความ

น่าเชื่อของงานเขียนที่เกิดขึ้นมากมายตลอดระยะเวลาที่ธุรกิจการพิมพ์เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ธนาพลและวิศา (2551, 50) ได้อภิปรายถึงการวิจารณ์วรรณกรรมในลักษณะดังกล่าวมีตรรกะเฉพาะตัวที่เรียกว่า "การวิจารณ์เพื่อลดทอนความชอบธรรม" (delegitimizing critique) ซึ่งหมายถึงการวิจารณ์ในแบบที่ผู้วิจารณ์ปฏิเสธสถานะความชอบธรรมของข้อความ ตัวบท และผู้เขียน ด้วยการลดระดับของสิ่งเหล่านี้ให้กลายเป็นความผิดพลาด ความไร้เหตุผลหรือความวิกลจริต ความลำเอียง และความเขลาหรือความสามัญ ซึ่งอาจเป็นไปในเชิงเนื้อหาหรือเชิงเสียดสี

หากพิจารณาข้อความในพระราชกฤษฎีกาตั้งวรรณคดีสโมสร (ราชกิจจานุเบกษา, 2457, 310) อีกส่วนหนึ่งก็จะได้เห็นได้ชัดถึงบรรยากาศของการสร้างและเสพรณกรรมหรืองานประพันธ์ในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากบรรยากาศในรัชสมัยก่อนหน้านี้ได้เป็นอย่างดี ดังข้อความที่ว่า

ด้วยทุกวันนี้มีผู้แต่งหนังสือ และผู้อ่านหนังสือมากกว่าแต่ก่อนทั้ง 2 จำพวก แต่ฝ่ายข้างผู้แต่งยังไม่ใคร่จะเอาใจใส่ในทางภาษา ฤฯพยายามแต่งเรื่องอันประกอบด้วยคุณวิชาวสารประโยชน์ มักแต่งเอาอย่างผู้อื่นตามๆ กันไป ที่แปลจากภาษาต่างประเทศ ก็มักแปลแต่หนังสืออย่างเร็วในภาษานั้นๆ แลมักชอบหันเหียนวิธีเรียบเรียงภาษาไทยไปตามประโยคภาษาต่างประเทศด้วยความโง่เขลาแลสำคัญว่าโวหารอย่างนั้นเป็นของเหมาะจะสมควรแก่อสมัยหรือไม่

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือแนวทางกระประเมินค่างานเขียนของชนชั้นนำนั้นเป็นสิ่งที่ยึดโยงอยู่กับมาตรฐานความถูกต้องในการเขียน และที่แสดงให้เห็นจากข้อความนี้ก็คือ บรรยากาศของการเขียนและการอ่านที่ขยายตัว

มากขึ้นจนหลุดไปจากการควบคุมของชนชั้นนำ และนี่เองเป็นสิ่งที่ทำให้ชนชั้นนำเป็นกังวลมากที่สุด

การเขียนและการใช้ภาษาให้ถูกต้องนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเป็น "ชาติ" หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม เพราะการเขียนและภาษาล้วนแต่เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นรากเหง้าของสังคม อย่างไรก็ตาม "ชาติ" ในขณะนั้นก็ไม่ได้มีความหมายที่ครอบคลุมถึงประชาชนหรือผู้คนทั้งหลาย หากแต่เป็นชาติที่หมายถึงสถาบันกษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั่นเอง

อุดมการณ์ "ชาตินิยม" ในสังคมไทยนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นยุคของการ "สร้างชาติ" โดยมีการนิยามและให้ความหมายของ "ชาติสยาม" และ "ความเป็นสยาม" ว่า คืออะไร อุดมการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นมาจากการปรับตัวของชนชั้นนำภายใต้บริบทของสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง ลัทธิการล่าอาณานิคมของมหาอำนาจยุโรป ส่งผลให้โลกทัศน์ของชนชั้นนำสยามเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง

ผลงานศึกษาทางประวัติศาสตร์มากมายที่บ่งชี้ให้เห็นชัดเจนว่า "รัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์" นั้นถือกำเนิดและสถาปนาอยู่ในสังคมสยามอย่างมั่นคงในสมัยรัชกาลที่ 5 การรวบรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางทำให้ชนชั้นนำต้องสร้าง "จินตนาการ" ร่วมกันของสังคมและปลูกฝังลงไปในจิตสำนึกของผู้คนในสังคม สายชล สัตยานุรักษ์ (2557) ได้อธิบายว่าในช่วงต้นทศวรรษ 2430 เป็นต้นมา ความรู้ทางประวัติศาสตร์ถูกใช้ในการสร้าง "ความทรงจำร่วม" ของคนในชาติ เนื่องจากตระหนักถึงภัยคุกคามจากมหาอำนาจตะวันตก ต่อมาในช่วงต้นทศวรรษ 2440 เมื่อ รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชอำนาจแบบสมบูรณาญาสิทธิอย่างเต็มที่แล้ว ก็ทรงห่วงใยเรื่องความมั่นคงของพระราชอำนาจเป็นอย่างมาก ดังนั้นในปลายรัชกาลจึงทรงนิยามความหมายของ "ชาติไทย" และ "ความเป็นไทย" แม้การนิยามดังกล่าวจะเกิดขึ้นในช่วงปลายรัชกาลแต่สำนึกในเรื่อง "ชาติไทย" และ "ความเป็นไทย" ในความหมายว่า "คนชาติไทยก็คือเกิดเป็นไทย เกิดในหมู่ชนที่เรียกนามตนว่าไทย"ก็น่าจะ

ได้ก่อตัวขึ้นมาในหมู่ชนชั้นนำมาพอสมควรแต่ยังไม่ได้เป็นสำนึกร่วมของคนทั้งประเทศ

สายชล สัตยานุรักษ์ (2557, 194) ได้อภิปรายในประเด็นการใช้ภาษาไทยกับการจัดระบบอำนาจในสังคมไทยสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้ว่า "ภาษาไทย" มีความสำคัญมากต่อการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจเนื่องจากการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องหมายถึงการยอมรับระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ "ถูกต้อง" ในชาติไทย นั่นคือความสัมพันธ์ทางสังคมที่แบ่งคนเป็นลำดับชั้น หรือความสัมพันธ์ในลักษณะ "รู้ที่ต่ำที่สูง" เพราะภาษาไทยเป็นภาษาที่มีลำดับชั้นเช่นเดียวกันกับการแบ่งคนออกเป็นชนชั้นต่างๆ ในสังคม

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงวางหลักเกณฑ์ไว้ในพระราชนิพนธ์ "ความเป็นชาติโดยแท้จริง" ว่า "ลักษณะที่จะตัดสินว่าใครเป็นคนชาติใดนั้น ก็มีอยู่แต่ที่ภาษาซึ่งคนนั้นใช้อยู่โดยปกติแล" และ "ต้องถือเอาภาษาเป็นใหญ่ และใครพูดภาษาใดแปลว่าปลงใจจงรักภักดีต่อชาตินั้นโดยจริงใจ ไม่ใช่โดยความจำเป็นชั่วคราว" จากเกณฑ์ดังกล่าว ทำให้ชาตินั้นๆ สามารถกลืนกลายเป็นไทยได้หมดด้วยการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันจนกระทั่ง "เป็นไทย" และ "ในค่านิยมและความคิด" (สายชล สัตยานุรักษ์, 2557, 194)

ดังนั้น การเขียนและการอ่านในแง่หนึ่งเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพราะกิจกรรมทั้งสองอย่างเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้และการแสวงหาความรู้ ดังนั้นในสังคมที่ขยายตัวมากขึ้น การแสวงหาความรู้และการแสดงความรู้เป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายขึ้น การควบคุมความคิดของชนชั้นนำก็ถูกท้าทายมากขึ้น หากปล่อยให้มีการเขียนการอ่านที่ไม่พึงประสงค์แล้ว กิจกรรมเหล่านี้เองจะกลายเป็นสิ่งที่บ่อนทำลายอำนาจและความชอบธรรมในการใช้อำนาจของชนชั้นนำในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ชนชั้นนำจึงพยายามขีดเส้นให้เห็นชัดว่า อะไรคือสิ่งที่เหมาะสม ถูกต้อง

ขอบธรรม และอะไรไม่เหมาะสม ไม่มีประโยชน์ สิ่งสะท้อนความคิดดังกล่าว ได้ดีก็คือการขีดเส้นในเรื่องวรรณกรรมและงานประพันธ์ต่างๆ นี่เอง

พื้นที่สาธารณะและการเติบโตของสิ่งพิมพ์ที่มีผลต่อวรรณกรรม

ธนาพล ลีมอภิชาติ (2003) ในวิทยานิพนธ์ "The public sphere and birth of "Literature" in Siam." และในบทความ "ประวัติศาสตร์การเมืองของ วาทกรรมหนังสือดี" โดย ธนาพลและวิศา (2551) ได้อภิปรายถึงความเป็นมาของพื้นที่สาธารณะที่เกิดขึ้นใหม่พร้อมๆ กับการขยายตัวของธุรกิจสิ่งพิมพ์ในสังคมไทยได้อย่างละเอียดและทำให้เห็นภาพของกระบวนการสร้างและการเสพวรรณกรรมซึ่งนำไปสู่การก่อตั้ง "วรรณคดีสโมสร" ตลอดจนทำให้เห็นว่ากำเนิดของคำว่า "วรรณคดี" ในสังคมไทยนั้นเป็นมาอย่างไรและนำไปสู่การประเมินค่าหนังสือว่าหนังสืออะไรเป็นหนังสือที่ดีหรือไม่ดี

ในส่วนนี้ผู้เขียนจึงเน้นไปที่การสรุปสาระสำคัญของงานทั้งสองชิ้นและพยายามวิเคราะห์เพิ่มเติมบางประการในประเด็นความเป็นสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการพิมพ์เพื่อให้เห็นภาพของกระบวนการดังกล่าวในสังคมไทยที่ทำให้องค์ความรู้เรื่อง "วรรณคดี" ในสังคมไทยลงหลักปักฐานอย่างมั่นคง

เบน แอนเดอร์สัน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, แปล, 2552) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพิมพ์ในฐานะที่เป็นกุญแจในการสร้างความคิดแบบใหม่ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงผู้คนให้เกิดขึ้นเป็นชุมชนแบบใหม่ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันตามแนวนอนกับคนในระดับเดียวกัน และมีสำนึกเกี่ยวกับเวลาที่รับรู้ว่าในช่วงเวลาหนึ่งๆ มีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นข้ามยอนเวลา

ในจุดนี้หากนำมาพิจารณาร่วมกับการเติบโตของธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์ของไทยในช่วงต้นนั้นจะเห็นได้ว่า สื่อสิ่งพิมพ์ที่ถูกผลิตขึ้นมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นเป็นการสร้าง "ชุมชน" แบบใหม่ขึ้นมาทำให้อำนาจในการต่อรองเรื่องต่างๆ มีมากขึ้น ซึ่งก่อนหน้านี้อำนาจต่างๆ ในสังคมล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่กำกับและควบคุมโดยชนชั้นสูงหรือชนชั้นปกครองนั่นเอง

เมื่อชุมชนแบบใหม่กำเนิดขึ้น และเกิดขึ้นในปริมาณที่ชนชั้นนำไม่อาจควบคุมได้อีกต่อไป สื่อสิ่งพิมพ์อาจช่วยในการจัดระบบความสัมพันธ์แบบใหม่ให้กับคนในสังคม ด้วยการทำให้ความสัมพันธ์เป็นไปแน่นอนซึ่งจากเดิมเป็นแนวดิ่ง ในด้านสำนักเรื่องเวลาและเหตุการณ์ การมีหนังสือพิมพ์ ทำให้คนในสังคมได้รับรู้ว่ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นบ้างทั้งในและนอกราชอาณาจักร นอกจากจะเป็นการขยายองค์ความรู้แล้วสำนักเรื่องเวลาและเหตุการณ์ก็ทำให้ผู้คนในสังคมรู้สึกเชื่อมโยงกับคนอื่น ๆ ที่อยู่นอกราชอาณาจักรได้ ชนชั้นนำเองแม้จะไม่ปรารถนาความสัมพันธ์และความเปลี่ยนแปลงแบบนี้ แต่ก็ตระหนักได้ว่าการพิมพ์อาจเป็นหนทางที่นำไปสู่ "ความศิวิไลซ์" อย่างที่พวกเขาต้องการ

ชุมชนแบบใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นชุมชนในสภาวะสมัยใหม่ สิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับชุมชนแบบนี้คือ "พื้นที่สาธารณะ" (public sphere) แนวคิดเรื่อง "พื้นที่สาธารณะ" (public sphere) นำเสนอโดยเจอร์เกน ฮาเบอมาส นักปรัชญาชาวเยอรมันแห่งสำนักแฟรงค์เฟิร์ต ฮาเบอร์มาสกล่าวถึงพื้นที่สาธารณะของพวกกระฎุมพีว่าคืออาณาบริเวณที่ปัจเจกบุคคลแต่ละคนมารวมตัวกันเป็นสาธารณะชน เพื่อโต้แย้งด้วยเหตุผลเชิงวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องเกี่ยวข้องกับส่วนรวมซึ่งเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับกับสิทธิอำนาจสาธารณะของทางการ เช่น อำนาจอธิปัตย์แบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (ธนาพลและวิศา, 2551, 42)

ฮาเบอร์มาสจัดวางพื้นที่สาธารณะแบบกระฎุมพีไว้ในช่วงรอยต่อระหว่างพัฒนาการของระบบทุนนิยมและการเสื่อมอำนาจของสถาบันทางศาสนา ความเป็นสาธารณะดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่แยกจากอาณาบริเวณของสังคมซึ่งแตกตัวออกจากอำนาจของรัฐ การพิมพ์ สถานที่พบปะสังสรรค์ ร้านกาแฟ เป็นสถาบันทางสังคมแบบใหม่ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการค้าทางไกลที่ขยายตัวขึ้น ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของสินค้าและข่าวสาร สถาบันแบบใหม่เหล่านี้ทำให้เกิดพื้นที่ของการวิพากษ์วิจารณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ทั้งชีวิต วรรณกรรม ศิลปะ สังคมการเมือง และอาจกล่าวได้ว่า

หนังสือพิมพ์นี้เองที่เป็นพื้นที่ที่แสดงความคิดเห็นดังกล่าว (ธนาพลและ
วิศา, 2551, 42)

เทคโนโลยีการพิมพ์ในสังคมไทยเริ่มลงหลักปักฐานในสมัยพระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและก็ได้พัฒนาตัวเองต่อเนื่องมาจนกระทั่ง
กลายเป็นพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่าง
ชัดเจนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในระยะแรกไม่ปรากฏ
หลักฐานว่าชนชั้นนำไทยต่อต้านการเข้ามาของเทคโนโลยีการพิมพ์ในทาง
ตรงกันข้าม ชนชั้นนำไทยเองก็อาศัยเทคโนโลยีการพิมพ์ให้เป็นประโยชน์
ในการบริหารปกครอง เห็นได้จาก "ประกาศห้ามสูบบุหรี่" ในสมัยพระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้คณะมิชชันนารีที่นำเทคโนโลยี
การพิมพ์เข้ามาก็ยังได้ถวายตัวพิมพ์ภาษาไทยซึ่งหล่อขึ้นเองให้แก่ "เจ้าฟ้า
มงกุฎ" สำหรับใช้ที่โรงพิมพ์วัดบวรอีกด้วย (คณะกรรมการประวัติการพิมพ์ใน
ประเทศไทย, 2549, 16)

ดังนั้นเทคโนโลยีการพิมพ์ที่นำมาเข้ามาโดยมิชชันนารีชาวตะวันตก
ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์นั้นไม่ใช่เป็นสิ่งที่ถูกปฏิเสธจากชนชั้นนำในทางตรง
กันข้ามยังต้อนรับด้วยความยินดีอีกด้วย

การพิมพ์สร้างนวัตกรรมใหม่ในการเขียนและการอ่านให้แก่สังคมไทย
เพราะจากเดิมที่สืบทอดกันด้วยวิธีการ "คัดลอก" ซึ่งนอกจากจะใช้เวลา
ยาวนาน ผลิตงานได้ในปริมาณน้อย และอาจมีการ "คัดลอก" ผิดๆ อีกด้วย
แต่การพิมพ์สร้างมาตรฐานของหนังสือทั้งในแง่ของรูปแบบของการพิมพ์
รูปแบบของภาษา เนื้อหาของหนังสือ และสามารถผลิตซ้ำได้จำนวนมากใน
เวลาที่สั้นกว่าการคัดลอกอย่างมหาศาล

อย่างไรก็ตาม การพิมพ์เองก็สร้างปัญหาให้ชนชั้นนำเช่นเดียวกัน เช่น
กรณีการจัดพิมพ์กฎหมายตราสามดวง ของนายโหมด อมาตยกุล (พระยา
กระสาปนกโกศล) โดยให้หมอบรัดเลย์เป็นผู้จัดพิมพ์ ผลก็คือ ถูกสั่งยึดและให้
เผาทำลายทั้งหมด เนื่องจากในมุมมองของพระองค์กฎหมายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ที่รองรับความชอบธรรมของพระมหากษัตริย์ (ธนาพลและวิศา, 2551, 44)

ธุรกิจหนังสือและหนังสือที่พิมพ์เจริญรุ่งเรืองมากขึ้นส่งผลกระทบต่อวิธีการผลิตและบริโภคความรู้ ความบันเทิงในสังคมไทยอย่างมาก ทำให้เกิดพื้นที่สาธารณะแบบใหม่ที่ชนชั้นนำไม่สามารถควบคุมได้ด้วยวิธีการแบบเดิมๆ ไม่ว่าจะป็นบทลงโทษหรือการสั่งห้ามพิมพ์ โดยเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับคนในบังคับตะวันตก (ธนาพลและวิศา, 2551, 48) อันเป็นผลมาจากเงื่อนไขสนธิสัญญาเบาว์ริง

เมื่อหนังสือพิมพ์ในลักษณะของการวิพากษ์วิจารณ์เริ่มมีมากขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การถกเถียงในประเด็นสังคมการเมืองก็เริ่มเข้มข้นขึ้นบนพื้นที่สาธารณะแบบใหม่ ใน "สยามพิมพ์การ: ประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย" (2549) ได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่า ธุรกิจสิ่งพิมพ์ในขณะนั้นอยู่ในมือของชาวตะวันตกเป็นส่วนใหญ่แม้จะมีคนไทยเป็นเจ้าของอยู่บ้าง แต่ก็อาศัยช่องโหว่ของสนธิสัญญาเบาว์ริงในการดำเนินธุรกิจ ปัญหาที่ชนชั้นนำไทยต้องเผชิญก็คือจะแก้ปัญหาอย่างไรกับการเจริญเติบโตซึ่งเป็นปัจจัยในการลดทอนอำนาจที่เคยมีอยู่ของตนเอง

วิธีการแก้ปัญหาของชนชั้นนำไทยก็คือการให้เงินอุดหนุนแก่หนังสือพิมพ์ เช่น บางกอกไทมส์ และ สยามออบเซอร์เวอร์ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการวิพากษ์วิจารณ์ก็ยังเกิดขึ้นในหนังสือพิมพ์ ต่อในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ชนชั้นนำก็ได้ "ซื้อ" กิจการหนังสือพิมพ์รวมถึงเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์เสียเอง กล่าวคือ ชนชั้นนำนั้นกระโดดเข้ามาเป็น "ผู้เล่น" คนหนึ่งในพื้นที่สาธารณะแบบใหม่ซึ่งแสดงบทบาททั้งในการเมืองและการวิจารณ์วรรณกรรม (Thanapol , 2014, 42)

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดในกรณีที่ชนชั้นนำลงมาเป็นผู้เล่นในพื้นที่สาธารณะแบบใหม่นี้ก็คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ทั้งบทความที่เป็นการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านหนังสือพิมพ์ที่พระองค์ทรงเป็นเจ้าของเพื่อตอบโต้กับหนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ ที่เรียกร่องประชาธิปไตยอีกทั้งการขยายตัวของ "พวกโซเซียลลิสต์" ในขณะนั้นอีกด้วย (สายชล, 2557) นอกจากนี้พระองค์ก็ทรงพระราชนิพนธ์

วรรณกรรมหลายชั้นเพื่อสนับสนุนประเด็นทางสังคมการเมืองของพระองค์อีกด้วย

ผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านวรรณกรรมหลังจากการขยายตัวของพื้นที่สาธารณะและการเจริญเติบโตของสื่อสิ่งพิมพ์ก็คือในด้านภาษา เดิมทีวรรณกรรมไทยที่นิยมสร้างและเสพกันในสังคมเป็นวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง การใช้ร้อยแก้วเริ่มปรากฏตัวเด่นชัดขึ้นในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ เมื่อมีการแปลพงศาวดารจีนออกเป็นภาษาไทย โดยชนบของวรรณกรรมไทยก่อนรับอิทธิพลตะวันตก ภาษาร้อยแก้วเป็นภาษาที่ใช้ในเรื่องของศาสนา การเมืองการปกครอง หรือใช้ในเรื่องของการบันทึกพระราชพงศาวดาร จดหมายเหตุโหร มากกว่าที่จะใช้ในประเภทอื่นๆ (อาทิศย์, 2557) ดังนั้นจึงเกิด “ประเภท” ของวรรณกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น และ สารคดี เป็นต้น ส่วนเนื้อหานั้น โดยมากจะเป็นเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักและการรบ และเป็นเรื่องราวของชนชั้นสูง

เมื่อธุรกิจการพิมพ์ขยายตัวและได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นตามลำดับก็ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในข้างต้นส่งผลโดยตรงต่อการสร้างและเสพวรรณกรรมในสังคม ภาษาร้อยแก้วก็เข้ามาแทนที่การสร้างวรรณกรรมแบบเดิม รูปแบบการเสพก็เปลี่ยนไป จากเดิมที่เป็นการเสพวรรณกรรมด้วยการฟัง (การขับการร้อง) มาเป็นการอ่านด้วยสายตาและ/หรืออ่านในใจแทน

ภาษาร้อยแก้วนั้น นอกจากจะเกิดขึ้นจากการขยายตัวของสื่อสิ่งพิมพ์แบบใหม่แล้วยังเป็นผลมาจากการปรับปรุงระบบราชการอีกด้วย เพราะระบบราชการสมัยใหม่นั้นภาษาเขียนร้อยแก้วเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก โดยเห็นได้จากช่วงต้นสมัยรัชกาลที่ 5 หลักสูตรของระบบโรงเรียนได้เน้นการศึกษาวรรณคดีเขียนหนังสือแบบที่เรียกว่า “เรียงสำเนาความ” และความรู้ที่สามารถใช้ในการทำงานราชสำนักสมัยใหม่ในรัฐสมบูรณาญาสิทธิ ภาษาร้อยแก้วจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในระบบราชการแบบใหม่ที่กำลังขยายตัว (วารุณี, 2524, 54-67 อ้างถึงใน ธนพงศ์, 2552, 140)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริที่จะรื้อฟื้นความสำคัญของการเขียนร้อยกรองขึ้นมาใหม่ พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ตำราในการแต่งร้อยกรองที่เรียกว่า "พระบรมราชาธิบายในการแต่งคำประพันธ์" ซึ่งทรงแนะนำว่า ผู้แต่งควรแต่งเรื่องที่มีคติ ไม่หยาบโลก ไร้สาระ ใช้ถ้อยคำที่สละสลวย ถูกต้องตามแบบแผนการประพันธ์ นอกจากนี้ยังทรงคิดฉันทลักษณ์ของร้อยกรองขึ้นมาใหม่อีก 8 ชนิด โดยเน้นเสียงเอกโทมากกว่ารูปวรรณยุกต์ (рінฤทัย, 2541, 112) อย่างไรก็ตามฉันทลักษณ์ที่ทรงคิดขึ้นก็ไม่เป็นที่นิยมในขณะนั้นและจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ในหนังสือ "ประชุมลำนานา" หรือมีอีกชื่อว่า "บรรพกวีวิจารณ์" โดยรองอำมาตย์เอกหลวงธรรมาภิมณฑ์ (เถิก จิตรกเถิก) หนังสือเล่มนี้เป็นตำราการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองที่เรียบเรียงจากคัมภีร์ร้อยกรองของอินเดียหลายเล่ม เป็นตำราที่ให้ความรู้ทั้งวิธีการแต่ง วิธีการอ่านคำประพันธ์ ร้อยกรองแต่ละชนิด การกำหนดแบบแผนความถูกต้องของฉันทลักษณ์และความงามของกวีนิพนธ์ให้เป็นมาตรฐานซึ่งเป็นการสร้างแนวทางการประเมินค่าวรรณกรรมทางอ้อมนั่นเอง (рінฤทัย, 2541, 112-113)

ในพระราชนิพนธ์พระนลคำหลวง (2517, ข-ค) ในส่วน "อารัมภกถา" มีข้อความที่สนับสนุนการแต่งร้อยกรอง

ขอปวงปราชญ์เชื้อ	ชาวไทย
ถ้วนทั่วจงมีใจ	ดุจข้า
วิชากะวีโน	สยามรัฐ
ทั้งบัดนี้บัดหน้า	อย่าให้สูญพงศ์
ดูลูกบุตรเชื้อ	ชาติชาย ไทยเอย
อันชาติรุ่งเรืองฉาย	เจิดแท้
แม่ไร่กระวีอายุ	ทั้งชาติ เจียวพ่อ
เขาจะเยาะเล่นแม่	หมดผู้รู้ดี

กะวีสง่าม้วน	มณีสาร
คำเพราะคือสังวาลย์	กอบแก้ว
ควรเพิ่มพิธีการ	กะวีเวท เทอญฟอ
กอบกิจประเสริฐแล้ว	ไปต้องร้อนตัว
อย่ากลัวถูกติฉิน	เกินสมัย น้อยเลย
ใครเยาะก็ช่างใคร	อย่าเก้อ
เราไทยอักษรไทย	เราแต่ง สีหา
ใครติคือเสื่อ	ไม่รู้สีสา
นานาประเทศล้วน	นับถือ
คนที่รู้หนังสือ	แต่งได้
ใครเกลียดอักษรคือ	คนป่า
ใครเยาะกวีไซ้	แน่แท้ คนดง

ความพยายามในการรื้อฟื้นการแต่งร้อยกรองในสมัยนี้ เป็นความพยายามที่จะต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ในการสร้างสรรค์วรรณกรรม โดยเป็นการนำเอาลักษณะเด่นของวรรณกรรมไทยโบราณมาประยุกต์ใช้ เช่นฉันทลักษณ์ที่คิดขึ้นใหม่ที่เน้นในเรื่องเสียงเอกโทมากกว่าวรรณยุกต์ ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับวรรณกรรมในช่วงต้นอยุธยาที่เน้นเสียงเอกโทหรือเสียงสูงต่ำเนื่องมาจากในช่วงระยะเวลานั้นเสียงวรรณยุกต์ยังมีใช้ไม่ครบทุกเสียง และอาจกล่าวได้ว่า วรรณกรรมอยุธยาเ็นเื่องที่เป็นต้นแบบและแม่แบบให้แก่วรรณกรรมในยุคถัดมา ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า วรรณกรรมอยุธยาถือเป็นยุคทองของวรรณกรรมไทย การย้อนกลับไปเอาลักษณะเด่นดังกล่าวมาปรับใช้จึงเสมือนการกลับไปหารากเหง้าของวรรณกรรมไทยในยุคที่รุ่งเรืองที่สุดนั่นเอง

นอกจากนี้ ความเคร่งครัดในเรื่องแบบแผนฉันทลักษณ์ ก็เป็นสิ่งที่ถูกทำให้เป็นมาตรฐานอย่างชัดเจน ทั้งๆ ที่ก่อนหน้านี้ กวีไทยในอดีตไม่ได้เอาแบบแผนฉันทลักษณ์ในลักษณะที่ "ตายตัว" เช่นนี้เป็นเกณฑ์ในการแต่ง

คำประพันธ์ เพราะกวีไทยมีลักษณะเป็นนัก "ปฏิบัตินิยม" มากกว่าที่จะเป็นนักทฤษฎี เสียงใดที่เห็นว่าเหมาะสมกับรูปแบบของงานก็นำมาใช้เพื่อให้เกิดความไพเราะในการฟัง

การกำหนดมาตรฐานดังกล่าวจึงเป็นไปในลักษณะของความพยายามที่จะจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจในแนวดิ่งเพื่อให้ชนชั้นนำสามารถควบคุมความงามเชิงสุนทรีย์ไปพร้อมๆ กับความถูกต้อง และเป็นการทำให้เกิดการยอมรับในการควบคุมดังกล่าว เนื่องจากการผลิตองค์ความรู้เหล่านี้อยู่ในรูปแบบของ "ตำรา" นั่นเอง

สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนนัยหนึ่งก็คือ เมื่อพื้นที่สาธารณะเติบโตพร้อมๆ กับธุรกิจการพิมพ์ รูปแบบการสร้างและเสพวรรณกรรมในสังคมไทยก็เปลี่ยนไป ความเปลี่ยนแปลงนี้เองที่ทำให้ชนชั้นนำไทยตระหนักว่าอำนาจที่เคยมีอยู่ในมือกำลังค่อยๆ หายไป ดังนั้นเพื่อรักษาสถานะของการเป็นชนชั้นนำจึงจำเป็นต้องลงมาเป็นผู้เล่นในพื้นที่สาธารณะและต้องต่อสู้เพื่อแย่งชิงพื้นที่เดิมของตนเองเอาไว้

วรรณคดีสโมสร: การต่อสู้ช่วงชิงพื้นที่ทางสังคม ผ่านวรรณกรรมในสังคมไทย

ดังที่ได้กล่าวถึง "พื้นที่สาธารณะแบบใหม่" ไปแล้วพอสมควร สิ่งที่นำเสนอมาพิจารณาอีกประการหนึ่งก็คือ พื้นที่สาธารณะแบบใหม่นี้เป็นพื้นที่ของการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ในการจำกัดความหรือนิยามความหมายในปริมนทลทางสังคมและวัฒนธรรม หรือเรียกอีกอย่างว่า "การเมืองวัฒนธรรม" (cultural politics)

Barker (2004, 41 อ้างถึงในนัทธนี, 2556, 12-13) ได้ให้คำจำกัดความการเมืองวัฒนธรรม (cultural politics) ไว้ตอนหนึ่งว่า การเมืองวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับอำนาจในการขนานนาม (to name) วัตถุหรือเหตุการณ์ก่อปรกับการสร้างความชอบธรรมให้แก่การขนานนามนั้น ทั้งฉบับที่เป็นทางการและทั่วไปในสามัญสำนึกของโลกทางสังคมและวัฒนธรรม

ส่วนเกษียร เตชะพีระ (2548, 17 อ้างถึงในนัทธนัย, 2556, 15) กล่าวถึงการเมืองวัฒนธรรมไว้โดยสังเขปว่า "การต่อสู้ทางการเมืองในปริณทณวัฒนธรรมโดยปัจเจกบุคคลและกลุ่มสังคมเพื่อนำเสนอ สื่อสาร ประชันขันแข่งและช่วงชิงยึดครองพื้นที่และคุณค่าแห่งนิยามความหมายต่างๆ "

นัทธนัย ประสานนาม (2556, 15) ได้สรุปรวบยอดความคิดเรื่องการเมืองวัฒนธรรมว่า "การเมืองวัฒนธรรมคือ 'การเมืองเรื่องความแตกต่าง' ในบรรดาสิ่งที่เป็นเส้นแบ่งมนุษย์ออกเป็นคนกลุ่มต่างๆ เช่น ผู้หญิง ผู้ชาย ผิวดำ ผิวดำขาว"

ด้วยแนวคิดดังกล่าวนี้หากนำมาพิจารณาการกำเนิดของ "วรรณคดีสโมสร" ก็จะได้เห็นว่า "วรรณคดีสโมสร" เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นมาในบริบทของการต่อสู้แย่งชิงอำนาจในการนิยามความหมายในปริณทณทางสังคมและวัฒนธรรม

คำว่า "วรรณคดี" ถือกำเนิดในสังคมไทยหลังจากการตั้ง "วรรณคดีสโมสร" ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า ก่อนหน้าที่จะมี "วรรณคดีสโมสร" นั้นสังคมไทยไม่รู้จักหรือไม่มีความรู้ในเรื่อง "วรรณคดี" เอาเสียเลย เพียงแต่คนไทยไม่ได้เรียกงานประพันธ์หรือการแต่งหนังสือด้วยคำศัพท์ "วรรณคดี" แต่เรียกว่า "หนังสือ"

"วรรณคดี" ในความหมายของ "วรรณคดีสโมสร" นั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะการประเมินค่าของงานประพันธ์ด้วยวิธีการ "นิยาม" แบบใหม่ เพราะการเติบโตของพื้นที่สาธารณะแบบใหม่และธุรกิจสิ่งพิมพ์ได้ช่วงชิงนิยามของงานประพันธ์ไปแล้ว ดังข้อความที่ปรากฏในพระราชกฤษฎีกาตั้งวรรณคดีสโมสร (ราชกิจจานุเบกษา, 2457, 311) ซึ่งได้กล่าวถึงบรรดาหนังสือและการแต่งหนังสือที่มักจะแปลวรรณกรรม "ซึ่งเป็นเรื่องอย่างเลวในภาษานั้นๆ " และวิธีการเขียนหนังสือก็เปลี่ยนไปโดยมีการเรียบเรียงประโยคแบบภาษาต่างประเทศ และหลงเข้าใจไปว่า

...ภาษาแลวิธีแต่งหนังสือเช่นว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างดีที่สุดที่เกิดขึ้นในวิชาหนังสือสมัยใหม่ เมื่อการเพนอยู่ดังนี้ ทรงพระราชดำริเห็นว่า สมควร

จะจัดการอย่างใด อย่าง 1 อุดหนุนวิชาแต่งหนังสือภาษาไทยให้ดีขึ้นและพ้นจากความเข้าใจผิดทั้งผู้แต่งและผู้อ่าน

การ "นิยาม" ว่าจะไรคือ "วรรณคดี" ของ "วรรณคดีสโมสร" นั้นแม้ไม่ได้มีลักษณะที่ชัดเจนว่าจะไรคือ "วรรณคดี" และอะไรไม่ใช่ แต่เป็นการใช้วิธีการอธิบาย วิพากษ์วิจารณ์นิยามที่ดำรงอยู่ในสังคมก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตาม ก่อนที่สังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ ก็ไม่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนว่าชนชั้นสูงได้นิยาม "วรรณคดี" ว่าอย่างไร และแม้ในธุรกิจสิ่งพิมพ์ที่ขยายตัวขึ้นก็ไม่ได้บอกอย่างชัดเจน แต่กระบวนการนิยามของงานวรรณกรรมในยุคสมัยใหม่แสดงออกผ่านการเติบโตของธุรกิจสิ่งพิมพ์นั่นเอง

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การนิยาม "วรรณคดี" ในสังคมไทยแม้จะไม่ได้เป็นลายลักษณ์แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเติบโตของธุรกิจสิ่งพิมพ์ เมื่อชนชั้นนำเล็งเห็นว่าความเปลี่ยนแปลงในสังคมอาจกลายเป็นสิ่งที่ทำให้อ่านาที่เบ็ดเสร็จของตนเองค่อยๆ ลดน้อยถอยลง การสร้างมาตรฐานของสิ่งต่างๆ จึงกลายเป็นยุทธศาสตร์ในการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ทางสังคม

เกณฑ์ของวรรณคดีสโมสรที่สำคัญในการเป็นมาตรฐานเพื่อยกย่องหนังสือที่แต่งดีนั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 ข้อหลักๆ ที่ปรากฏในมาตรา 8 ในพระราชกฤษฎีกาตั้งวรรณคดีสโมสร (ราชกิจจานุเบกษา, 2457, 312-313) ก็คือ

"หนังสือใน 5 ประเภทซึ่งกล่าวมาในมาตรา 7 นั้น เรื่องใดสมาชิกวรรณคดีสโมสรได้ตรวจพิจารณาเห็นพร้อมกัน ฤาโดยมากด้วยกัน ว่ามีคุณพิเศษดังจะว่าต่อไปนี้บริบูรณ์ คือ

1) เปนหนังสือดี กล่าวคือเปนเรื่องที่สมควรซึ่งสาธารณชนจะอ่านได้โดยไม่เสียประโยชน์ คือ ไม่เปนเรื่องทุภาษิต ฤาเปนเรื่องที่ชักจูงความคิดผู้อ่านไปในทางอันไม่เปนแก่นสาร ฤาซึ่งจะชวนให้คิดวุ่นวายไปในทางการเมือง อันจะเปนเครื่องรำคาญแก่รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดังนี้เปนต้น

2) เปนหนังสือที่แต่งดี ใช้วิธีเรียบเรียงอย่างใด ๆ ก็ตามแต่ต้องให้เป็น

ภาษาไทยอันดี ถูกต้องตามเยี่ยงที่ใช้ในโบราณกาล ฤาในปัตยุบันกาลก็ได้
ไม่ใช้ภาษาซึ่งเลียนภาษาต่างประเทศ ฤาใช้วิธีผูกประโยคประธานตามแบบ
ภาษาต่างประเทศ (เช่นใช้ว่า "ไปจับรถไฟ" แทน "ไปขึ้นรถไฟ" ฤา "โดยสาร
รถไฟ" และ "มาสาย" แทน "มาช้า" ฤา "มาล่า" ดังนี้ไปตัวอย่าง)

เห็นได้ว่า เกณฑ์ของวรรณคดีสโมสรนั้นเป็นการตอบโต้งานประพันธ์
ในขณะนั้นอย่างชัดเจน เพราะบรรดาหนังสือพิมพ์ในขณะนั้นก็เต็มไปด้วย
เรื่องการเมือง การวิพากษ์วิจารณ์สังคม และงานเขียนร้อยแก้วที่ได้รับ
อิทธิพลมาจากงานแปล

ธนาพลและวริศา (2551, 55) พยายามแสดงให้เห็นว่าการสร้างเกณฑ์
มาตรฐานของหนังสือว่าแบบใดและประเภทใด คือหนังสือดี หรือเป็นแบบ
อย่างของหนังสือดีนั้นสะท้อนความกังวลของผู้ที่พยายามสร้างเกณฑ์นั้นๆ
ด้วย หนังสือที่เกี่ยวข้องกับการเมืองนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า
อยู่หัวหมายถึงพวกหนังสือพิมพ์ที่วิพากษ์วิจารณ์สังคมการเมืองในขณะนั้น
และในประเด็นความไม่เป็นแก่นสารของหนังสือ ก็อาจคาดเดาได้ว่าหมายถึง
ถึงพวกหนังสือจรรยา วังศ์ฯ และเรื่องอ่านเล่นบางประเภท สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน
ที่สุดคือความพยายามในการจัดจำแนกประเภทและบรรทัดฐานของหนังสือ
เพื่อจะกำหนดความเป็นวรรณคดีนั้นเน้นที่รูปแบบการประพันธ์และคุณค่า
ทางจริยธรรมในบางแบบมากกว่าหน้าที่ทางสังคมและวัฒนธรรมของงาน
วรรณกรรม

นอกจากเรื่องสังคมและการเมืองแล้ว เหตุผลในเรื่องการใช้ภาษาให้ถูก
ต้องยังถูกทำให้เป็นเครื่องมือในการรักษาเอกราชของชาติและความจงรัก
ภักดีต่อชาติไทยอีกด้วย ด้วยการนิยามความเป็นอื่น พระองค์ทรงทำให้
คนในชาติสำนึกว่า ผู้ที่ใช้ภาษาอื่นนั้นเป็น "พวกของเขา" ส่วนผู้ที่ใช้ภาษา
ไทยเหมือนกันก็เป็นพวกเดียวกัน (สายชล, 2557, 195) ดังในการ
พระราชทานพระราชดำรัสแก่กองทัพบกที่ 3 กรมทหารรักษาวัง ว.ป.ร.
จังหวัดนครศรีธรรมราช วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2460 (อ้างถึงใน สายชล,
2557, 195) ความว่า

ถ้าไม่รักษาชาติไว้ให้บริบูรณ์ให้อยู่เป็นไทย เราทั้งหลายก็จะตกไปเป็น
เชลย เป็นข้าคนอื่นเขา...เขาคงใช้แต่อำนาจคติซึ่งหมิ่นเหยียดเพราะว่าเราไม่ใช่
พวกของเขา เหตุฉะนั้น...อย่าให้ต้องถูกเป็นเชลยของภาษาอื่น เราเป็นไทย
มีนายแต่ผู้เดียวที่เป็นภาษาไทย เหตุเพราะฉะนั้นการที่ตัวเราทั้งหลายเห็นแก่
ตัวเราเอง เห็นแก่คนไทย ก็ต้องรู้สึกมีความจงรักภักดีต่อผู้ปกครอง รื่นฤทัย
(2541, 115) วิจารณ์เกณธ์ดังกล่าวของวรรณคดีสโมสรได้อีกอย่างน่าสนใจ
เพราะหากพิจารณาเผินๆ จะเห็นว่าดูเหมือนจะเปิดกว้าง แต่จริงๆ แล้วเป็น
มาตรฐานที่ค่อนข้างรัดกุมและซ่อนแนวคิดอนุรักษนิยมแฝงอยู่ แต่ผู้เขียน
กลับเห็นว่าเกณธ์ดังกล่าวเป็นเกณธ์ที่ปิดกั้นและตายตัวมากๆ กล่าวคือ
ไม่ได้เปิดกว้างให้แก่หนังสือหรืองานประพันธ์ประเภทอื่นๆ เลยเมื่อพิจารณา
จากปริมาณหนังสือที่พิมพ์ขึ้นมาในสมัยนั้น อีกทั้งเกณธ์ดังกล่าวไม่เพียง
ซ่อนแนวคิดอนุรักษนิยมแต่เป็นการเปิดเผยให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความ
อนุรักษนิยมอย่างสุดขีดของวรรณคดีสโมสร

“วรรณคดี” : ในฐานะรสนิยมของชนชั้นสูง

ในการพิจารณาหนังสือเรื่องต่างๆ เพื่อยกย่องนั้น คณะกรรมการก็ล้วน
แล้วแต่เป็นชนชั้นสูงทั้งสิ้น ในข้อบังคับวรรณคดีสโมสร (ราชกิจจานุเบกษา,
2460) มีการประชุมปี 1 ครั้งในเดือนมีนาคม ผู้ที่จะขอให้กรรมการพิจารณา
ต้องแจ้งหนังสือที่จะให้พิจารณาภายในเดือนมกราคมให้เลขานุการ
รวบรวมรายชื่อหนังสือที่จะพิจารณาให้คณะกรรมการทราบ นายกรัฐมนตรี
วันประชุม ในเบื้องต้นกรรมการจะตรวจเลือกก่อนว่า ในคราวประชุมปีนั้น
จะพิจารณาหนังสือเรื่องใดบ้าง และคัดเลือกที่จะพิจารณา หนังสือที่ยังไม่
พิจารณาคัดออกเอาไว้พิจารณาคราวถัดไป ในการตัดสินนั้นคณะกรรมการ
ใช้วิธีการ “จับฉลาก” และหนังสือที่ได้ต้องมีคะแนนมากกว่า จะเท่ากันหรือ
น้อยกว่าไม่ได้ ทั้งนี้การตัดสินเป็นการลง “คะแนนลับ” และไม่จำเป็นต้อง
ชี้แจงเหตุผลด้วย

เห็นได้ว่าเป็นหนังสือที่สมควรได้รับการยกย่องนั้น ล้วนแล้วแต่เป็น

"รสนิยม" ของชนชั้นสูง กล่าวคือเป็นเรื่องของชนชั้นสูงทั้งสิ้น ตั้งแต่กระบวนการพิจารณา สรรหา และคัดเลือก อีกทั้งเป็นการลงคะแนนลับและไม่ต้องชี้แจงเหตุผล ซึ่งเป็นสิ่งที่สวนทางกับวัฒนธรรมของการวิจารณ์ที่แพร่หลายอย่างมากในพื้นที่สาธารณะขนาดนั้น

แม้ไม่มีหลักฐานเพียงพอว่าสาธารณะชนนั้นมีปฏิกิริยาใดต่อการยกย่องหนังสือของ "วรรณคดีสโมสร" แต่สิ่งที่ชัดเจนมากก็คือการทำให้เรื่องของ "วรรณคดี" นั้นเป็นเรื่องของชนชั้นสูง พิจารณาตัดสินกันโดยชนชั้นสูง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ขจัดพื้นที่สาธารณะแบบใหม่ออกไป อาจกล่าวได้ว่าเป็นความพยายามที่จะทำให้ "วรรณคดี" เป็นสิ่งที่บริสุทธิ์และปราศจากรสนิยมสาธารณะนั่นเอง

สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ในบรรดาหนังสือที่ "วรรณคดี" สโมสรนำมาพิจารณา ยกย่องนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นหนังสือที่จัดพิมพ์และชำระโดยหอพระสมุดวชิรญาณ เนื่องจากถือว่าเป็นต้นฉบับที่ "ถูกต้อง" ที่สุด (Thanapol, 2003) เนื่องจากในช่วงที่การจัดพิมพ์หนังสือแพร่หลายในสังคมไทย วรรณกรรมเรื่องหนึ่งๆ อาจตีพิมพ์ซ้ำกันได้หลากหลายชิ้น แต่ละชิ้นก็อาจจะมีข้อบกพร่องในการจัดพิมพ์หรือมีการดัดเสริมเติมแต่งใดๆ ไปบ้าง แต่หนังสือที่จัดพิมพ์โดยหอพระสมุดวชิรญาณนั้นเป็นหนังสือที่ผ่านการชำระโดยผู้รู้และนักปราชญ์ในเรื่องวัฒนธรรม ภาษา และประวัติศาสตร์ ซึ่งก็คือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ นั่นเอง

ทั้งนี้เนื่องจากชนชั้นสูงเห็นว่าหนังสือหรือวรรณกรรมราชสำนักที่ถูกตีพิมพ์โดยท้องตลาดหรือโรงพิมพ์มิชชันนารีชาวตะวันตกนั้นมีความ "วิปลาสคลาดเคลื่อน" ในแง่หนังสือเหล่านี้จึงควรได้รับการชำระและตีพิมพ์ใหม่ (ธนาพลและวิศา, 2551) ในการชำระหนังสือต่างๆ ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ นั้น เป็นการตัด ต่อ แต่งเพิ่ม รวมไปถึงการเสริมข้อความต่างๆ ที่เห็นว่ายังไม่สมบูรณ์อีกด้วย

เราอาจกล่าวได้อย่างชัดเจนว่า การนำหนังสือที่ถูกชำระจาก ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพมายกย่องนั้น นอกจากจะเป็นการรับรองสถานะ

ของความถูกต้องจากหนังสือเหล่านั้นแล้วยังเป็นการยืนยันอีกว่าสิ่งที่ผลิตออกมาจากชนชั้นสูงนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม และเป็นมาตรฐานที่ดีควรยึดถือเป็นแบบอย่างอีกด้วย

วรรณคดี วรรณกรรม และการทำให้เป็นอื่น

การกำหนดว่าหนังสือเล่มใดสมควรได้รับการยกย่องของวรรณคดีสโมสรนั้นในแง่หนึ่งก็คือการพยายามจะบอกว่าอะไรคือ "วรรณคดี" นั้นเอง ดังปรากฏในมาตรา 7 ของพระราชกฤษฎีกาตั้งวรรณคดีสโมสร (ราชกิจจานุเบกษา, 2457, 312) ว่า

"หนังสือเรื่องใด จะเป็นหนังสือซึ่งโบราณบัณฑิตแต่งไว้ก็ดี หนังสือปัจจุบันบัณฑิตแต่งขึ้นใหม่ก็ดี ในประเภทเหล่านี้ ได้แก่

- 1) กะวีนิพนธ์ คือ เปนโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน
- 2) ละครไทย คือ แต่งเปนกลอน 8 มีกำหนดนาฬาทย์ ฯลฯ
- 3) นิทาน คือ เรื่องราวกันผูกขึ้นแลแต่งเปนร้อยแก้ว
- 4) ลครพูด
- 5) อธิบาย (คือ เอ็ดเซย์" ฤฯ "แปมแฟลต") แสดงด้วยศิลปวิทยา

ฤทธิการอย่างใดอย่าง 1 (แต่ไม่ใช่ตำราฤแบบเรียน ฤความเรียงเรื่องโบราณคดี มีพงษาวดารเปนต้น) ให้นับว่าเป็นหนังสือซึ่งควรพิจารณาในวรรณคดีสโมสร ตามพระราชกฤษฎีกานี้"

น่าสนใจว่าแม้จะมีความพยายามในการรวบรวมเอาประเภทของงานเขียนที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกเข้ามารวมอยู่ในการพิจารณาด้วย เช่น ละครพูดและอธิบาย แต่งานทั้งสองประเภทนั้นกล่าวให้ถึงที่สุด ในรัชสมัยของพระองค์เองก็ไม่มีใครจะมีผู้ใดนิยมแต่งมากนัก มีเพียงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชนิพนธ์ผลงานเหล่านั้นออกมามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "บทละครพูด"

รื่นฤทัย (2541, 117) ตั้งข้อสังเกตว่าในจำนวนหนังสือ 10 เล่มที่ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรนั้น มีหนังสือที่เป็นวรรณคดีร่วมสมัย

(ในขณะนั้น) 3 เล่มและเป็นผลงานพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสามเล่มนี้ "หัวใจนักรบ" เป็นเรื่องเดียวที่แต่งเป็นร้อยแก้วและเป็นบทละครพูดซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบและคำประพันธ์ที่เป็นของใหม่ในขณะนั้น

วรรณคดีและวรรณกรรมมีความแตกต่างกันอย่างไร? ปัญหาดังกล่าวดูเหมือนว่าจะเป็นสิ่งที่ยุติไปแล้วและมีคำตอบสำเร็จรูปว่า "วรรณคดี" คือวรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องจาก "วรรณคดีสโมสร" ซึ่งเป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อให้รางวัลแก่หนังสือที่ "ชนชั้นนำ" เห็นว่า "แต่งดี"

เหตุผลประการหนึ่งของการเป็นวรรณคดีก็คือ "ต้องไม่เป็นเรื่องการเมือง" แต่กล่าวให้ถึงที่สุดการทำให้งานประพันธ์ที่ดีต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองนั้นเป็นการเมืองอย่างชัดเจนโดยตัวมันเอง เพราะความพยายามที่จะขจัดพื้นที่ทางการเมืองออกจากงานประพันธ์ไปนั้นย่อมเป็นจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งของการเมืองที่จะทำให้ผู้อ่านไม่ต้องคิดถึงเรื่องการเมืองดังที่ประโยคสุดท้ายของข้อความที่ยกมาว่า "อันจะเป็นเรื่องราวราชาคุณแก่รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" ด้วยเหตุนี้ "วรรณคดี" จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างชัดเจน

วรรณคดีกับวรรณกรรมเป็นอย่างเดียวกันหรือไม่? อย่างไร ความเข้าใจเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรมนั้นสำหรับวงการวรรณกรรมศึกษาของไทยเป็นสิ่งที่มีความหมายยาวนาน เพราะต่างคนไปยึดอยู่กับความเข้าใจที่ว่า "วรรณคดี" นั้นคือวรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องจาก "วรรณคดีสโมสร" ซึ่งทำให้การศึกษาวรรณกรรมมีความคับแคบและมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนอันเนื่องมาจากการไม่มีการทำความเข้าใจ "วรรณคดีสโมสร" อย่างเป็นระบบที่ชัดเจน

ในงานวิจัยของ ดวงมน จิตรจันทน์และคณะ (2555, 33-34) กล่าวถึงความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับวรรณคดี/วรรณกรรมที่กล่าวว่า "วรรณคดีต้องผ่านการยกย่องให้เป็นวรรณคดี" ส่วน "วรรณกรรมคือหนังสือที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก" ในด้านเนื้อหาและศิลปะภาษานั้นผู้ตอบ

แบบสอบถามในงานวิจัยกล่าวว่ามีความแตกต่างกันโดยบังเอิญไว้ก่อน กล่าวโดยสรุปก็คือ "วรรณคดี" จะเป็น "วรรณคดี" ได้ก็ต่อเมื่อได้รับการยกย่องจาก "วรรณคดีสโมสร" เท่านั้น

ต่อข้อคิดเห็นเหล่านี้ ดวงมน จิตรจำนงค์ ได้อภิปรายไว้อย่างน่าสนใจ โดยในเรื่องวรรณคดีที่ต้องได้รับการยกย่องก่อนจึงเป็นวรรณคดีนั้นดวงมน เห็นว่าเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เพราะกิจกรรมของวรรณคดีสโมสร ไม่ใช่การยกย่องวรรณคดีเป็นวรรณกรรม คำว่าวรรณกรรมนั้นปรากฏใช้ภายหลังจากนั้นมาก รว พ.ศ. 2495 ซึ่งกินความหมายถึงงานเขียนทุกประเภท (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล., 2539, 128 อ้างถึงใน ดวงมน จิตรจำนงค์ และคณะ, 2555, 34) และในความหมายแคบก็หมายถึงงานศิลปะที่สร้างด้วยภาษาเช่นเดียวกับวรรณคดี ส่วนในเรื่องวรรณกรรมคือหนังสือที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก

ดวงมน อธิบายว่าหากเช่นนั้น "หัวใจนักรบ" ซึ่งได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรให้เป็นยอดของคำประพันธ์ประเภทบทละครพูดนั้นก็ย่อมไม่ใช่วรรณคดี เพราะแต่งด้วยร้อยแก้วและเป็นอิทธิพลจากตะวันตกอย่างแท้จริง ในเรื่องของเนื้อหาและศิลปะภาษานั้น ดวงมน อธิบายว่า รส หรือปฏิกิริยาจากผู้อ่านนั้นเป็นสิ่งที่พบได้ในทุกยุคสมัยโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอิทธิพลตะวันตก การกล่าวว่าวรรณคดีมี "รส" มากกว่าวรรณกรรมและวรรณกรรมเป็นสิ่งที่เน้นแก่นสารของมนุษย์มากกว่าวรรณคดีนั้นแสดงให้เห็นว่าวรรณคดีสมัยก่อนเป็นเรื่องกลวงเปล่าไม่มีคุณค่าหรือประโยชน์ใดเลย

ในความเข้าใจที่ว่า "วรรณคดี" นั้นต่างจาก "วรรณกรรม" จึงเป็นเรื่องที่น่าพิจารณาถึงความเป็น "การเมืองเรื่องชนชั้น" เพราะใน 2 คำนี้ในความรับรู้และเข้าใจโดยทั่วไปมีความแตกต่างกัน และความแตกต่างกันนั้นก็นำมาซึ่งวิธีการศึกษาที่แตกต่างกันทั้งๆ ที่ทั้งวรรณคดีและวรรณกรรมต่างก็มีประโยชน์ใช้สอยที่เหมือนกัน คือเป็นเรื่องของศิลปะทางภาษานั้นเอง

ความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่าง 2 คำนี้กล่าวอย่างตรงไปตรงมาก็คือ "วรรณคดี" นั้นในความเข้าใจคือสิ่งที่กำหนดโดยชนชั้นสูง ซึ่งเป็นเรื่องดีงาม

และควรยกย่องว่าดีแล้วโดยปราศจากการโต้เถียงใดๆ มีการประเมินคุณค่าในเรื่องศิลปะในการใช้ภาษาและถ้อยคำ ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของงานประพันธ์ของไทย ไม่เป็นเรื่องการเมือง ให้ความเพลิดเพลิน ส่วน "วรรณกรรม" นั้นหมายถึง งานเขียนทั่วไปทุกประเภท กล่าวคือมีความหมายที่ครอบคลุมกว่า "วรรณคดี" ในความหมายนี้ "วรรณกรรม" จึงเป็นงานเขียนที่ปราศจากคุณค่าทางศิลปะและคุณค่าต่างๆ ที่ "ชนชั้นสูง" ได้กำหนดขึ้น

กล่าวให้ถึงที่สุด "วรรณคดี" ของ "วรรณคดีสโมสร" นั้นหาได้หมายถึงวรรณกรรมในความหมายทั่วไปคืองานเขียนทุกประเภทหรือเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่ง แต่แคบลงมากกว่านั้นมากก็คือ "วรรณกรรมราชสำนัก" และเป็นราชสำนักภาคกลางเท่านั้นนั่นเอง

การกำหนดมาตรฐาน "วรรณคดี" ของ "วรรณคดีสโมสร" ทำให้งานเขียนที่ไม่ถูกนับอยู่ในเกณฑ์นั้นเป็นงานเขียนอีกประเภทหนึ่งซึ่งก็คือการทำให้ "กลายเป็นอื่น" เช่น "วรรณกรรมท้องถิ่น"

"วรรณกรรมท้องถิ่น" หากอาศัยบริบทของการศึกษาแบบเก่า (คือการประเมินค่าว่าอะไรคือวรรณคดีและอะไรคือวรรณกรรม) ก็ย่อมทำให้เข้าใจไปได้ว่า "วรรณกรรมท้องถิ่น" นั้นแตกต่างจาก "วรรณคดี" ซึ่งหากพิจารณางานประพันธ์ที่ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรให้เป็น "วรรณคดี" นั้นก็ล้วนแล้วแต่เป็นงานประพันธ์ที่ผลิตขึ้นใน "ราชสำนักภาคกลาง" ดังนั้น "ราชสำนักภาคกลาง" จึงเป็นแหล่งที่รวมศูนย์ของทุกสิ่งอย่างไม่ว่าจะเป็นการเมือง วัฒนธรรม ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

เมื่อมีการรวมศูนย์กลางของทุกอย่างก็ย่อมมีการประเมินคุณค่าโดยยึดเอาศูนย์กลางเป็นเกณฑ์ในการประเมิน ในแง่นี้ "วรรณกรรมท้องถิ่น" จึงถูกประเมินคุณค่าว่ามีต่ำกว่าหรือน้อยกว่า "วรรณคดี" ซึ่งเป็นสมบัติของราชสำนัก ดังนั้น "วรรณกรรมท้องถิ่น" จึงเป็นได้แค่ส่วนเติมเต็มที่ทำให้วรรณคดีมีความสมบูรณ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยทั้งหมด "วรรณกรรมท้องถิ่น" จึงมิได้อาจเป็นสิ่งที่ทำให้ "ท้องถิ่น" มีความโดดเด่นขึ้นมาในฐานะที่เป็น "วัฒนธรรม" ในตัวเองที่มีความสมบูรณ์พร้อม เพราะอย่างไรเสียการ

ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นก็เป็นสิ่งที่ต้องศึกษาควบคู่หรือเป็นสิ่งที่อยู่ตรงกันข้ามกับ "วรรณคดี" ของราชสำนักอยู่นั่นเอง

บทส่งท้าย

ในวงการวิชาการทางด้านวรรณกรรมไทยมักจะละเลยการวิพากษ์วิจารณ์องค์กรอย่าง "วรรณคดีสโมสร" ในฐานะที่เป็นองค์กรที่ผลิตความรู้เรื่อง "วรรณคดีไทย" และความรู้ดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่ครอบงำองค์ความรู้ในเรื่องวรรณคดีไทยมาจนถึงปัจจุบัน อย่างน้อยที่สุดความเข้าใจที่ว่า "วรรณคดี" คือ "วรรณกรรม" ที่ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรก็ยังเป็นความเข้าใจที่ยังดำรงอยู่ในสังคมไทยอย่างเหนียวแน่น

ในระดับมหาวิทยาลัยวิชา "วรรณคดีเอกของไทย" โดยมากก็เป็นการนำเอาวรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรมาศึกษากันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน หรือแม้กระทั่งในแบบเรียนของนักเรียนระดับมัธยม "วรรณคดี" เหล่านี้ก็เป็นเรื่องหลักๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน

โดยมากในวงการวิชาการวรรณกรรมมักจะศึกษา "วรรณคดี" และ "วรรณคดีสโมสร" ในทางยกย่องเชิดชูคุณค่าทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และสุนทรียศาสตร์ ซึ่งเป็นการทำให้องค์ความรู้และรสนิยมของชนชั้นนำให้กลายเป็นมาตรฐานเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าและแตะต้องไม่ได้ การศึกษาในลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับการศึกษาในโลกสมัยใหม่ที่มีการตั้งคำถามกับองค์ความรู้ชุดต่างๆ ที่ดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบัน

แม้ "วรรณคดีสโมสร" จะมีอายุครบ 100 ปีในปี 2557 แต่การศึกษาวรรณกรรมไทยก็ไม่ได้ไปไกลกว่าการยกย่องเชิดชูคุณค่าทางสุนทรียะแบบเดิมๆ บทความนี้จึงอยากส่งท้ายด้วยการถามหาถึงวิธีการอ่านวรรณกรรมไทยในแบบอื่นๆ ว่าจะสามารถไปได้มากน้อยหรือไม่และมากเพียงใดเราสามารถตั้งคำถามได้หรือไม่ว่าคุณค่าของวรรณกรรมที่มีอายุเป็นร้อยๆ ปีนั้นสามารถให้อะไรแก่เราในทางสังคมบ้าง หรือวรรณกรรมเหล่านั้นทำให้เราเข้าใจอุดมการณ์, อุดมคติที่ซ่อนอยู่ในวรรณกรรมเหล่านั้นและยังเป็นสิ่งที่ตกค้างมาจนถึงปัจจุบันได้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- "ข้อบังคับวรรณคดีสโมสร". ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 34, ตอนที่ ก (29 เมษายน 2460) 68-71.
- คณะกรรมการประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย. 2549. **สยามพิมพ์การ: ประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2470). กลอนไดอารี่ซึ่งมีทราบกับตามเสด็จไทรโยค. สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอตุลญาเจ้า ปรอดให้พิมพ์ประทานช่วย พระเจ้าพี่นางเธอ พระองค์เจ้าหญิงผ่อง ในงานทรงบำเพ็ญพระกุศลฉลองพระชันษาครบ 60 ปี บริบูรณ์ เมื่อ พ.ศ. 2470. พระนคร: โสภณพิพรรฒธนากร.
- เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี. (2545). **แสดงกิจจานุกิจ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: องค์การคำของคุรุสภา.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (บรรณาธิการแปล). (2552). **ชุมชนจิตกรรม บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและการแพร่ขยายของชาตินิยม**. แปลจาก Anderson, Benedict. *Imagined Communities and spread of Nationalism*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต, รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ และดวงมน จิตรจ้านงค์. (2541). **ทอไหมในสายน้ำ 200 ปี วรรณคดีวิจารณ์ไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
- ดวงมน จิตรจ้านงค์ และคณะ. (2555). **การวิจารณ์บนเส้นทางวรรณคดีศึกษา**. มหาสารคาม: อินทนิล.
- ธนพงศ์ จิตต์สง่า. (2552). **"วชิรญาณ" กับการแสวงหาความรู้ของชนชั้นนำสยาม พ.ศ. 2427-2448**. อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธนาพล ลิมอภิชาติ และวิศา กิตติคุณเสรี. (2551). "ประวัติศาสตร์การเมืองของวาทกรรมหนังสือดี" ใน **อ่าน**. 1(3) หน้า 38-60.

ธงชัย วินิจจะกุล. (2546). “ภาวะอย่างไรหนอที่เรียกว่าศิวิไลซ์ เมื่อชนชั้น
นำสยามสมัยรัชกาลที่ 5 แสวงหาสถานะของตนเอง ผ่านการเดินทาง
ทางและพิพิธภัณฑทั้งในและนอกประเทศ” ใน รัฐศาสตร์สาร
, 1-66.

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2529). **ลักษณะและวิวัฒนาการของการวิจารณ์
วรรณกรรมในประเทศไทยในรอบหนึ่งศตวรรษ(2419-2519).**
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.

นัทธนาย ประสานนาม. (2556). **นิยายแห่งนิยามเรื่องเล่าสมัยใหม่ใน
ปรัทัศน์การเมืองวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: โครงการสร้างสรรค์และ
พัฒนาเอกสารวิชาการทางวรรณคดี ภาควิชาวรรณคดี คณะ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พัชยาภรณ์ พูลเกตุ. (2556). **บทบาทของวงวรรณคดีในวรรณคดีวิจารณ์
ไทย.** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีไทย, มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

“พระราชกฤษฎีกาตั้งวรรณคดีสโมสร”. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 31, ตอน
ที่ ๐ก (2 สิงหาคม 2457) 309-314

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2517). **พระนลคำหลวง.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
คลังวิทยา

สายชล สัตยานุรักษ์. (2557). **10 ปัญญาชนสยาม เล่ม 1 ปัญญาชนแห่ง
รัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์.** 2 เล่ม. กรุงเทพฯ: โอเพ่นโซไซด์.

อาทิตย์ ศรีจันทร์. (2557). “พระราชพิธีสิบสองเดือน: อรรถาธิบายแห่งความ
ศิวิไลซ์และการจัดระเบียบจักรวาลวิทยา แบบสมัยใหม่ในพระราช
พิธีของสยาม” ใน วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์. 2(1),

Thanapol Limapichart. (2003). **The Public Sphere and Birth of
“Literature” in Siam.** Master of Art (History) University of

Wisconsin-Madison.

_____. (2014). The Royal Society of Literature, or, The Birth of Modern Cultural Authority in Thailand. In Harrison, Rachel V. eds. **Disturbing Convention Decentering Thai Literary Cultural**. 37-62. London: Rowman & Littlefield International.

